

แนวทางการสร้างความปรองดอง จากสาธารณรัฐแอฟริกาใต้: บทเรียนสู่ประเทศไทย

The Road to Reconciliation from the Republic of South Africa:
A lesson for Thailand

ณัชชาภัทร อุ๋นตรงจิตร*

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการวิเคราะห์กรณีศึกษาแนวทางการสร้างความปรองดองของ ประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ เพื่อเป็นหนึ่งในตัวอย่างในการสร้างความปรองดอง ในประเทศไทย เนื่องจากความสำเร็จของการสร้างความปรองดองของสาธารณรัฐ แอฟริกาใต้ถูกนำไปใช้จนประสบความสำเร็จในหลายประเทศ เช่น ประเทศ ปารากวัย และโคลอมเบีย วิธีการในการศึกษาของบทความนี้เริ่มต้นจากการ วิเคราะห์รากเหง้าของความขัดแย้งในแอฟริกาใต้ ตลอดจนสาระสำคัญของ กฎหมายและกระบวนการที่ใช้ในการสร้างความปรองดอง เพื่อค้นหาปัจจัยที่สร้าง ความปรองดองในแอฟริกาใต้

การศึกษาในครั้งนี้พบว่า แม้ความขัดแย้งของแอฟริกาใต้และประเทศไทย จะมี รายละเอียดที่แตกต่างกันไปตามธรรมชาติของความขัดแย้ง แต่ก็มีจุดร่วมบาง ประการอันนำมาซึ่งข้อเสนอต่อแนวทางการสร้างความปรองดอง โดยต้อง อาศัยสิ่งต่างๆ ดังต่อไปนี้คือ ในระยะสั้น ต้องมีการรับประกันการใช้อำนาจรัฐ บนหลักนิติธรรม การริเริ่มและส่งเสริมกระบวนการพูดคุย (Peace Talk) อย่าง จริงจังและต่อเนื่องกับกลุ่มบุคคลที่อาจมีความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากรัฐบาล

ในระยะกลาง การสร้างความปรองดองจะต้องมีการแก้ไขปัญหาทุจริตและ ปราบปรามกลุ่มอิทธิพลธุรกิจผิดกฎหมายอย่างจริงจัง กำหนดนโยบายเพื่อแก้ไข ความเหลื่อมล้ำในสังคม กระจายอำนาจโดยการปรับโครงสร้างทางการเมืองที่เอื้อ ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

* นักวิชาการ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง สถาบันพระปกเกล้า

ในระยะยาว ต้องมีการเสริมสร้างความเข้าใจในการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่าง และมุมมองต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยผลักดันให้สังคมมุ่งหาแนวทางการแก้ไขความขัดแย้งด้วยการพูดคุยเจรจาโดยไม่ใช้ความรุนแรง ตลอดจนการเสริมสร้างวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อสร้างสังคมที่ยอมรับความแตกต่างทั้งในด้านอัตลักษณ์ วิถีชีวิต และอุดมการณ์ของคนในสังคม

Abstract

This paper is an analysis of the reconciliation process and law from the experience of the republic of South Africa to adapt to the process of reconciliation in Thailand. The success of the republic of South Africa has been a guideline for reconciliation in many countries such as Paraguay and Colombia. This paper begins with the review of the root of the conflict as well as the law and process of the reconciliation to find the factors that lead to the success of the resolution made in the republic of South Africa.

The study in this paper found that although the conflicts in Thailand and the republic of South Africa are different in details, there are common elements which may lead to the reconciliation process in both countries. The study in this paper found that, in order to reconcile the conflict in Thailand, policy that must be done immediately is the guarantee on the use of state's power according to the rule of law. The invention of peace talk must be seriously and persistently promoted with groups of people who have different ideology from the government.

In the intermediate range planning, there must be serious efforts to eliminate corruption and get rid of gangster. There should also be policies to eradicate social inequality. The decentralization of state's power must be provided for the participation of people.

In the long run, there must be motivation to understand the differences of people as well as the attitude to live with one another peacefully. There must be promotion to talk in peace without using violence. The endorsement of democratic political culture and political participation must be publicized to create the society that tolerates in differences in identity, life, and ideology of people in the society.

๑. รากเหง้าของสถานการณ์ความขัดแย้งในแอฟริกาใต้

๑.๑ ที่มาของปัญหาความขัดแย้ง

คู่อริของความขัดแย้งในแอฟริกาใต้คือคนผิวขาวกลุ่มน้อยที่เป็นรัฐบาลและคนผิวดำกลุ่มใหญ่ของประเทศซึ่งเป็นคนพื้นเมือง เงื่อนไขของความขัดแย้งตั้งอยู่บนการกดขี่ชนกลุ่มใหญ่อันมาจากการกีดกันสีผิว อันเป็นผลโดยตรงของนโยบายแบ่งแยกและปกครองที่เป็นผลมาจากช่วงอาณานิคมที่ผ่านมา ตลอดระยะเวลาเกือบ ๕ ทศวรรษของความขัดแย้ง ได้มีการเผชิญหน้ากันของคู่ขัดแย้ง โดยวิธีการที่นิยมใช้มากที่สุดคือ การไม่ใช้ความรุนแรง (non-violence) ซึ่งค่อนข้างจะประสบความสำเร็จและเป็นปัจจัยสำคัญที่นำมาสู่การปล่อยตัวนายเนลสัน แมนเดลา และการสานเสวนาเพื่อแก้ไขความขัดแย้งในสาธารณรัฐแอฟริกาใต้

คณะกรรมการค้นหาความจริงและการปรองดอง (Truth and Reconciliation Commission-TRC) ได้กล่าวถึงการต่อสู้ของการแบ่งแยกสีผิวไว้ว่า (TRC, 1998) ที่จริงแล้วไม่ใช่รัฐบาลคนผิวขาว (National Party Government) ที่เป็นผู้ออกนโยบายต่างๆ ในการกีดกันสีผิว แต่ความขัดแย้งอันเนื่องมาจากการกีดกันสีผิวจริงๆ แล้วเกิดขึ้นตั้งแต่ช่วงกลางทศวรรษที่ ๑๗ ในช่วงที่ผู้อพยพชาวยุโรปได้เข้ามาแสวงหาอาณานิคมในดินแดนแถบนี้ ซึ่งเมื่อได้รวบรวมความขัดแย้งก่อนที่จะถึงช่วงการปกครองของ National Party นั้นสามารถสรุปได้ดังนี้ (TRC, 1998)

- (๑) การอพยพคนงานผิวดำเข้ามาในแหลมกู๊ดโฮป และการปฏิบัติอย่างทารุณต่อทาสตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๖๕๒ (เมื่อเริ่มอพยพคนงานเข้ามา)

จนกระทั่งถึงปี ค.ศ. ๑๘๓๔ (เมื่อล้มเลิกระบบทาส)

- (๒) สงครามปลดปล่อยอิสรภาพจากชาวอาณานิคม เริ่มตั้งแต่สงครามครั้งแรกต่อชนเผ่าโคซาน (Khoisan) ในปี ค.ศ. ๑๖๕๙ ซึ่งเป็นชนเผ่าพื้นเมืองในแอฟริกา เมื่อคนผิวขาวได้พยายามขยายอาณานิคมขึ้นไปทางตอนเหนือ จนถึงการต่อต้านที่บามบาธา (Bambatha Uprising) ในปี ค.ศ. ๑๙๐๖
- (๓) การตามล่าและกำจัดชนเผ่าเร่ร่อนในสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ เช่น ซาน (San) และ คอย-คอย (Khoi-khoi) อย่างต่อเนื่อง ทั้งชาวบัวร์ (Boer) ที่สืบเชื้อสายมาจากชาวดัตช์และอังกฤษ ในช่วงศตวรรษที่ ๑๗-๑๘
- (๔) Diffaquane หรือ Mfecane ของชนเผ่าซูลู (Zulu) เพื่อขยายอาณาเขต ซึ่งทำให้มีการฆ่าฟันคนเผ่าอื่นอย่างมากมาย และเกิดการอพยพลี้ภัยจำนวนมหาศาล ซึ่งได้ทำให้เกิดการตั้งรัฐและการล่มสลายของรัฐ
- (๕) สงครามบัวร์ ในปี ค.ศ. ๑๘๙๙-๑๙๐๒ ซึ่งในที่สุดแล้วพวกบัวร์ ต้องพ่ายแพ้ให้กับชาวอังกฤษ ในการนี้ได้มี ผู้เสียชีวิตกว่า ๒๐,๐๐๐ คนและมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างมหาศาล
- (๖) สงครามฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ที่เกิดจากผู้บริหารอาณานิคมชาวเยอรมันในดินแดนแอฟริกาตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งได้ทำให้ชนเผ่าเฮเรโร (Herero People) เกือบจะต้องสูญพันธุ์ตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๐๔-๑๙๐๗

นอกจากนี้ในปี ค.ศ. ๑๙๖๐ ได้เกิด โศกนาฏกรรมการฆ่าหมู่ที่ชาร์พวิลล์ (Sharpsville) ซึ่งการฆ่าหมู่ในครั้งนั้นไม่ได้เกิดขึ้นจากรัฐบาลของ พรรค National Party แต่มาจากพรรคสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ (South African Party) ที่พูดภาษาอังกฤษเป็นหลัก โดยมีผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์ครั้งนี้ถึง ๖๙ คน และได้รับบาดเจ็บกว่า ๓๐๐ คน

กฎหมายที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของมนุษย์มากที่สุดในช่วงศตวรรษที่ยี่สิบของประวัติศาสตร์ สาธารณรัฐแอฟริกาใต้ได้แก่ กฎหมายที่ดิน ปี ค.ศ. ๑๙๑๓ ซึ่งได้เป็นการเขียนแผนที่ของประเทศ สาธารณรัฐแอฟริกาใต้ใหม่หมด โดยการลากเส้น เขตแดนที่แบ่งแยกคนผิวขาวและคนผิวดำออกจากกัน และขับไล่เจ้าของที่ดินที่เป็นชาวผิวดำออกไป ทั้งนี้โดยประกาศห้ามให้ชาวแอฟริกันเป็นเจ้าของที่ดินในบาง บริเวณที่ประกาศให้เป็นที่ดินที่หวงห้ามไว้สำหรับ คนผิวขาว จากเหตุการณ์นี้ได้ทำให้คนผิวดำจำนวนมาก ต้องพลัดพรากจากที่อยู่อาศัยและปราศจากที่ดินทำกิน และทำให้คนเหล่านี้ต้องอดตายกว่าพันคน

นอกจากนี้ ภายหลังจากที่พรรค National Party ได้อำนาจเป็นรัฐบาลได้ออกกฎหมายกีดกันสีผิวดังนี้

๑. กฎหมายการจดทะเบียนประชากร ค.ศ. ๑๙๕๐ (Population Legislation Act 1950)

กฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายพื้นฐานของการกีดกันสีผิวในสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ เป็นการกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า ประชาชนชาวสาธารณรัฐแอฟริกาใต้แบ่งเป็น ๔ เผ่าพันธุ์ โดยการระบุไว้ว่า

“คนผิวขาวคือคนที่เห็นได้ชัดว่าขาว และไม่มีผิวสีใดๆ หรือคนที่ได้รับการยอมรับว่าผิวขาว และไม่เป็นที่เห็นได้ชัดว่าผิวไม่ขาว และประกอบด้วยว่า

บุคคลคนนั้นจะไม่ถูกแบ่งแยกว่าเป็นคนขาว หากได้รับการกำเนินมาจากบิดามารดาที่แท้จริงที่ได้รับการแบ่งแยกว่าเป็นผิวสีหรือว่าเป็นเผ่าพันธุ์.. เผ่าพันธุ์ก็คือบุคคลที่ได้รับการยอมรับโดยทั่วไปว่าเป็นสมาชิกของเชื้อชาติหรือชนเผ่าพื้นเมืองของแอฟริกา คนที่มีสีผิวคือคนที่ไม่ใช่คนผิวขาวหรือคนพันธุ์”

๒. กฎหมายกลุ่มพื้นที่ ค.ศ. ๑๙๕๐ (Group Areas Act 1950)

กฎหมายกลุ่มพื้นที่ได้กำหนดให้ประเทศได้รับการแบ่งเขตพื้นที่ตามเชื้อชาติต่างๆ กฎหมายฉบับนี้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่ ปี ค.ศ. ๑๙๕๔ และได้ทำให้เกิดการบังคับอพยพประชาชนจำนวนมหาศาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนคนผิวดำให้ออกจากถิ่นที่อยู่อาศัย เป็นการทำลายชุมชนดั้งเดิมเช่น Sophiatown, District Six, Cato Manor และตอนใต้ของท่าเรือลิซาเบธ การบังคับอพยพครั้งนี้ได้ทำให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนจำนวนมหาศาล ไม่ว่าจะเป็นเรื่องรายได้ การดำรงชีพ และการสูญเสียทรัพย์สิน

๓. กฎหมายการห้ามแต่งงานข้ามเชื้อชาติ ค.ศ. ๑๙๔๙ และ การแก้ไขปรับปรุงกฎหมายละเมิดจริยธรรม ค.ศ. ๑๙๕๐ (The 1949 Prohibition of Mixed Marriages Act and 1950 Immorality Amendment Act)

กฎหมายฉบับนี้ระบุว่า การแต่งงานข้ามเชื้อชาติหรือชาติพันธุ์จะเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย เช่นเดียวกับการมีเพศสัมพันธ์ข้ามสีผิวดำด้วยที่ไม่ได้รับการอนุญาตเช่นกัน ส่วนกฎหมายละเมิดจริยธรรมเป็นกฎหมายที่ทำให้เกิดการละเมิด การทำให้อับอายในที่สาธารณะ และการทำลายการแต่งงานและความผูกพันในครอบครัว ผลกระทบของกฎหมายนี้คือ ได้ก่อให้เกิดการฆ่าตัวตายของคนที่ยังตกอยู่ภายใต้กฎหมายฉบับนี้

๔. กฎหมายการต่อต้านคอมมิวนิสต์ ค.ศ. ๑๙๕๐ (Suppression of Communist Act 1950)

กฎหมายฉบับนี้ไม่เพียงแต่การไม่อนุญาตให้มีการจัดตั้งพรรคคอมมิวนิสต์ได้เท่านั้น แต่ยังเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆ ที่ก่อให้เกิดความไม่สงบ ไม่ว่าจะเป็น หัวรุนแรง, เสรีนิยม, ศาสนา หัวรุนแรง เป็นต้น โดยสร้างคำจำกัดความของคำว่าคอมมิวนิสต์ให้กว้างที่สุด

๕. กฎหมายการแบ่งแยกการให้บริการ ค.ศ. ๑๙๕๓ (Separate Amenities Act 1953)

กฎหมายฉบับดังกล่าว กำหนดไว้ว่าบริการสาธารณะต่างๆ เช่น สวนสาธารณะ ห้องสมุด สวนสัตว์ ชายหาด สถานที่เล่นกีฬา ฯลฯ เป็นสถานที่ที่กำหนดถึงเชื้อชาติของผู้ใช้ไว้อย่างแน่นอน ซึ่งได้ทำให้บริการสาธารณะส่วนใหญ่ถูกจำกัดไว้ให้เฉพาะคนผิวขาวเท่านั้น

๖. กฎหมายการศึกษาบันตู ค.ศ. ๑๙๕๓ (Bantu Education Act 1953)

กฎหมายการศึกษาบันตู ได้กำหนดมาตรฐานของความแตกต่างทางการศึกษา เพื่อให้บันตูหรือคนพื้นเมืองสาธารณรัฐแอฟริกาใต้มีระบบการศึกษาที่ต่ำกว่าคนผิวดำ เนื่องจากเชื่อว่า คนผิวดำไม่ควรจะมีการศึกษามากมายเท่ากับคนผิวขาว นอกจากนี้รัฐยังค่อยๆ ยกเลิกเงินช่วยเหลือทางการศึกษาที่ให้กับคนผิวดำ เพื่อที่จะให้ระบบการศึกษาของรัฐต้องปิดตัวลงในที่สุด ทั้งนี้เพื่อไม่ให้คนผิวดำได้รับการศึกษา ผลกระทบของกฎหมายนี้คือคนสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ที่เติบโตมาในรุ่นนั้นขาดทักษะและการศึกษาที่จะพัฒนาประเทศไปถึง ๔๐ ปี

๗. การขยายการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย ค.ศ. ๑๙๕๙ (Extension of University Education Act 1959)

กฎหมายฉบับนี้สั่งห้ามมิให้มหาวิทยาลัยที่มีคนผิวขาวรับนักเรียนผิวดำ ยกเว้นจะได้รับการรับรองจากรัฐมนตรี ซึ่งได้ทำให้มีมหาวิทยาลัยของแต่ละเชื้อชาติ สำหรับ คนอินเดีย คนผิวสี ชูลู และคนพูดภาษา Sotho และ Xhosa ซึ่งผลของการกีดกันสีผิวนี้ ได้ทำให้เกิดการต่อต้านซึ่งมีทั้งวิธีการที่ใช้ความรุนแรงและไม่ใช้ความรุนแรงดังต่อไปนี้

๑.๒ สาเหตุเฉพาะหน้าของปัญหาความขัดแย้ง

สาเหตุของความขัดแย้งในสาธารณรัฐแอฟริกาใต้อาจจะมีจากหลายประการ แต่จุดเริ่มต้นก็คือ เชื้อชาติ (race) เป็นคำที่มีความหมายและแรงบันดาลใจอันทรงพลังสำหรับทุกฝ่ายในความขัดแย้งครั้งนี้ โดยที่ชาวสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ที่เป็นคนผิวขาว มักจะได้รับการบอกเล่าจากพ่อแม่ โรงเรียน สื่อมวลชน และโบสถ์ ถึงความแตกต่างที่พวกเขาได้จากคนผิวดำ และคนผิวดำเหล่านั้นไม่ได้รับการพัฒนาและด้วยการเกิดขึ้นของระบบบันตูสถาน (Bantustans) พวกเขาคนขาวเหล่านี้ได้รับการบอกเล่าถึงขนาดที่ว่าคนผิวดำเหล่านั้นมิใช่คนสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ด้วยเหตุนี้สิ่งที่เกิดขึ้นในความคิดของพลเมืองแอฟริกันก็คือคนผิวขาวคือคนสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ในขณะที่คนผิวดำคือคนต่างชาติที่เข้ามาอยู่ร่วมกับคนสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ไม่ต่างอะไรกับคนงานต่างถิ่นที่อพยพเข้ามาทำงานในสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ พวกเขาคนผิวดำคือ “คนอื่น” ซึ่งกำลังจะกลายเป็น “ศัตรู” ซึ่ง Brigadier Mofokeng ผู้นำกองกำลังปลดปล่อยชาว Azanian ได้กล่าวไว้ว่า

“ศัตรูของการเคลื่อนไหวเพื่อเสรีภาพของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ คือระบบอาณานิคม ซึ่งเรียกว่าเป็นการครอบงำของคนผิวขาว ซึ่งมีใช้การนำ แต่เป็นการควบคุมและใช้อำนาจ สิ่งที่ปกป้องคนผิวขาวจากคนผิวดำก็คือกองกำลังและกระบวนการถืออาวุธ...”

(TRC, 1998)

ในกรณีศึกษาของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ นโยบายการแบ่งแยกสีผิวทำให้เกิดการต่อต้านที่รุนแรงมาตั้งแต่สมัยก่อนการปลดปล่อยจากอาณานิคม (Khannenje, 2007) เนื่องจากนโยบายดังกล่าวเป็นนโยบายที่ลิดรอนสิทธิเสรีภาพและกีดกันสถานะความเป็นอยู่ของกลุ่มคนผิวดำซึ่งเป็นคนกลุ่มใหญ่ของประเทศ ภายหลังจากที่ได้รับเอกราช ประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ไม่เคยมีการเลือกตั้งเป็นการทั่วไป รัฐบาลที่บริหารประเทศเป็นรัฐบาลเผด็จการของคนผิวขาวและการบริการสาธารณะต่างๆ เช่น ไฟฟ้า ถนน การศึกษา และการสาธารณสุข หรือแม้แต่ น้ำสะอาดก็ถูกสงวนไว้ให้สำหรับคนผิวขาว แม้แต่ มหาตมะ คานธี ซึ่งเป็นคนอินเดียที่เดินทางไปประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้เมื่อปี ค.ศ. ๑๘๙๓ ยังต้องพบกับภารกิจที่ตึงเครียดแบ่งแยกสีผิว เมื่อเขาถูกโยนออกมา นอกที่นั่งในชั้นหนึ่งของรถไฟ ซึ่งถูกสงวนไว้ให้สำหรับคนผิวขาวเท่านั้น (กรุณา กุศลาลัย, ๒๕๒๕)

ในปี ค.ศ. ๑๙๔๘ รัฐบาลได้ออกนโยบายกีดกันสีผิวที่ระบุอย่างชัดเจนที่จะมีการแบ่งคนออกเป็นสีกลุ่มหลักๆ ตามเชื้อชาติ (racial group) ได้แก่ คนผิวขาว, ขนพื้นเมือง, คนผิวสี และพวกคนเอเชีย จากการแบ่งแยกคนเป็นกลุ่มหลักๆ เช่นนี้ จึงได้มีความพยายามจำกัดพื้นที่ของคนในแต่ละเชื้อชาติมิให้อยู่อาศัยร่วมกัน ทั้งโดยการอพยพคนผิวดำจำนวนมากให้

ย้ายที่อยู่โดยไม่สมัครใจ ต่อมาในปี ค.ศ. ๑๙๗๐ พรรค National Party ได้ประสบความสำเร็จในการกำจัดสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีใช้คนผิวดำออกไป และยังได้กำหนดนโยบายการกีดกันความเป็นพลเมืองของชาวผิวดำ โดยแบ่งชาวผิวดำให้อยู่รวมกันในการปกครองอิสระที่เรียกว่าบ้านตุสถาน (Homeland หรือ Bantustans) ๔ แห่ง เพื่อที่จะกีดกันและจำกัดความเป็นพลเมืองของชาวอาฟริกันผิวดำ โดยให้คนผิวดำอยู่รวมกันในบ้านบริเวณที่ยากจนและแห้งแล้งที่สุดของประเทศ เนื่องจากไม่ต้องการให้ชาวผิวดำที่อาศัยอยู่ในเขตปกครองพิเศษสามารถรวบรวมกำลังหรือทำสงครามต่อต้านรัฐบาล (Zune, 1999, อ้างใน Khannenje, 2007) รัฐบาลคนผิวขาวได้จัดตั้งหน่วยงานการบริหารของรัฐอยู่ในแต่ละบ้านตุสถาน แต่หน่วยงานเหล่านี้ทำหน้าที่ไม่มีประสิทธิภาพ ทั้งยังคอร์รัปชัน ระบบนี้จึงไม่ได้เป็นระบบที่สามารถช่วยเหลือหรือดูแลคนผิวดำ บ้านตุสถานไม่ได้มีความหมายทางการบริหารหรือทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เป็นแต่เพียงแค่แหล่งรวมคนงานเพื่อจะไปใช้แรงงานให้กับชาวสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ผิวดำได้เท่านั้น ระบบบ้านตุสถานได้สร้างความเดือดร้อนและความเจ็บปวดให้กับชาวอาฟริกันผิวดำที่เป็นคนหมู่มากในสังคม (Ramaphosa, 1995) นอกจากนี้ที่รัฐบาลมีหน้าที่เพียงเพื่อทำประโยชน์ให้กับคนผิวขาว แต่ตัวรัฐบาลเองด้วยที่ถูกมองว่าไม่มีประสิทธิภาพทั้งจากคนผิวขาวด้วยกันเอง รัฐบาลคนผิวขาวสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ไม่มีความโปร่งใสหรือความสำนึกรับผิดชอบภารกิจของรัฐบาลคนผิวขาวมาจากแนวคิดที่ว่ารัฐบาลจะเป็นผู้วางแผนนโยบายต่างๆ ให้กับประชาชนทุกประการ (Broekaert, 2007)

นโยบายการกีดกันสีผิวอย่างรุนแรงเช่นนี้ได้รับการต่อต้านอย่างรุนแรงในประเทศ โดยตลอดช่วงระยะเวลาเกือบ ๕ ทศวรรษที่ได้มีการใช้นโยบายเช่นนี้ ได้มี

การลุกฮือขึ้นต่อต้านของกลุ่มประชาชนผิวดำ และการล้างแค้นของทั้งสองฝ่าย เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งการจับกุมและประหารชีวิตนักการเมืองผิวดำที่ต่อต้านแนวนโยบายการแบ่งแยกสีผิว เมื่อการต่อต้านเพิ่มความรุนแรงจะต้องพบกับการใช้ความรุนแรงกลับของฝ่ายรัฐ และนอกจากการต่อต้านภายในประเทศแล้ว การใช้นโยบายการกีดกันสีผิวของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ยังไม่ได้รับการยอมรับจากนานาชาติ สาธารณรัฐแอฟริกาใต้ได้รับคำตำหนิตีติเยนเรื่องนี้ อยู่เสมอ และนำไปสู่การคว่ำบาตรทางการค้าเป็นระยะเวลานานจากนานาชาติตั้งแต่ทศวรรษที่ ๑๙๕๐

Lowenberg & Kaempfer (2001, อ้างใน Khannenje, 2007) ได้กล่าวถึงนโยบายการกีดกันสีผิวของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ว่าได้ส่งผลกระทบต่อวิถีการดำรงชีวิตทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม เศรษฐกิจ หรือทางการเมือง เพื่อจำกัดให้คนผิวขาวในสาธารณรัฐแอฟริกาใต้มีบทบาทและได้รับส่วนแบ่งในทางเศรษฐกิจมากกว่าชาวผิวดำที่ต้องทำงานใช้แรงงาน การแบ่งแยกเชื้อชาติหรือการกีดกันทางสีผิวในสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ทำให้การที่คนผิวดำจะทำอาชีพอื่นนอกจากการใช้แรงงานหรือการทำงานในภาคกสิกรรมเป็นเรื่องที่จะต้องใช้เวลาและทรัพยากร ซึ่งหมายถึงจะต้องมีทุนที่มากขึ้นกว่าคนผิวขาว นั่นก็เพื่อเป็นการทำให้สถานภาพของคนผิวขาวอยู่สูงกว่าคนผิวดำ โดยรัฐบาลได้ออกนโยบายทางเศรษฐกิจเพื่อจะสนับสนุนคนผิวขาวมากกว่าคนผิวดำ

๑.๓ เหตุการณ์ความสูญเสียที่เกิดขึ้น

๑.๓.๑ การใช้ความรุนแรง

ภายหลังการออกนโยบายการกีดกันสีผิวในช่วงปลายทศวรรษที่ ๑๙๔๐ ต่อเนื่องจนถึง ๑๙๖๐ ได้ทำให้เกิดความไม่พึงพอใจในหมู่คนผิวดำ ในช่วง

ระยะเวลาปี ค.ศ. ๑๙๖๐-๑๙๖๔ ถือได้ว่าเป็นช่วงเวลาที่มีการใช้ความรุนแรงเพื่อต่อต้านนโยบายดังกล่าว โดยจุดเริ่มแรกของเหตุการณ์เกิดขึ้นในวันที่ ๒๑ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๖๐ ซึ่งมีการเผชิญหน้ากันระหว่างรัฐบาลและคนผิวดำ ที่เมือง Sharpeville ได้ทำให้คนผิวดำได้รับบาดเจ็บกว่า ๓๐๐ คนและเสียชีวิตถึง ๖๙ คนจากการโดนกระหน่ำยิง และในวันเดียวกันในอีกเมืองหนึ่งนอกเคปทาวน์ ตำรวจได้ยิงผู้ชุมนุมประท้วงที่ทำให้มีผู้เสียชีวิต ๓ คนและบาดเจ็บอีกหลายคน เหตุการณ์นั้นนับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการใช้กำลังของคนผิวดำเพื่อต่อต้านรัฐบาล และได้เรียกร้องให้ประชาคมโลกหันมามองนโยบายกีดกันสีผิวของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้

จุดเริ่มต้นของเหตุการณ์การฆ่าหมู่ที่เมือง Sharpeville ในครั้งนี้ ย้อนกลับไปได้ตั้งแต่สนธิสัญญาสันติภาพระหว่างอังกฤษและบัวร์ในปี ค.ศ. ๑๙๐๒ เพื่อที่จะสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชาวอังกฤษและชาวบัวร์ที่อาศัยอยู่ในสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ โดยชุมชนชาวบัวร์สองชุมชน ได้แก่ Orange Free State และ Transvaal ได้ตกลงร่วมที่จะอยู่กับ Cape Colony และ Natal

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง กลุ่ม Herstigte National Party (HNP) ได้ก้าวเข้าสู่อำนาจและได้จัดตั้งรัฐบาลใน ค.ศ. ๑๙๔๘ และหลังจากนั้นรัฐบาลได้ออกกฎหมายหลายฉบับดังที่ได้กล่าวมาแล้ว เพื่อกีดกันและแบ่งแยกคนผิวขาวออกจากคนผิวดำ ในการนี้กลุ่ม African National Congress (ANC) จึงได้ต่อต้านกฎหมายที่รัฐบาลออกมา และในปี ค.ศ. ๑๙๕๖ ได้รณรงค์ “แอฟริกาเพื่อทุกคน” ซึ่งเป็นการเดินขบวนอย่างสันติในเดือนมิถุนายน ต่อมาในปีเดียวกัน กลุ่ม ANC และกลุ่มอื่นๆ ที่ต่อต้านการแบ่งแยกสีผิวได้รับรองกฎบัตรเสรีภาพ เพื่อที่จะให้มีการปล่อยตัว

ผู้นำการต่อต้านการแบ่งแยกสีผิว แต่ในที่สุดรัฐบาลและฝ่ายต่อต้านได้เผชิญหน้ากันซึ่งนำมาสู่เหตุการณ์การฆ่าหมู่ที่เมือง Sharpeville ซึ่งเป็นเหตุการณ์ความรุนแรงที่กลายเป็นจุดต่างพริ้วของประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ไปทั่วโลก

ภายหลังจากเหตุการณ์การฆ่าหมู่ที่เมือง Sharpeville รัฐบาลได้ระมัดระวังและเพิ่มความไม่ไว้วางใจต่อกลุ่มต่อต้าน เช่นมีการแบนกิจกรรมทุกรวมทั้งตัวองค์กร ANC และ PAC ตลอดจนการประกาศภาวะฉุกเฉินทั่วประเทศ และได้มีการจับกุมประชาชนกว่า ๑,๖๐๐ คน ในช่วงนั้นรัฐบาลสั่งห้ามการชุมนุมของประชาชนทุกประเภทจากกฎหมาย “การรวมตัวกันเพื่อการใช้ความรุนแรง (Riotous Assemblies Act)” และจับกุมตัวนาย Robert Sobukwe ผู้นำ PAC เข้าสู่เรือนจำเป็นระยะเวลา ๓ ปี

นอกจากรัฐบาลจะเป็นเป้าหมายของการต่อต้านที่มาจากชนบทเช่นเมือง Sharpeville แล้ว รัฐบาลยังได้รับการต่อต้านจากเขตเมือง เช่นในเขต Pondoland ตะวันออกด้วย ซึ่งรัฐบาลได้ต่อกรด้วยความรุนแรงไม่แพ้กัน ได้มีการเผชิญหน้ากันหลายครั้งซึ่งได้ทำให้ผู้ประท้วงเสียชีวิต และตำรวจยังได้ใช้เฮลิคอปเตอร์เพื่อกราดยิงการชุมนุมที่ภูเขา Ngquza ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. ๑๙๖๐ ซึ่งในเหตุการณ์ครั้งนั้นทำให้มีผู้เสียชีวิตอย่างน้อย ๗ คน การประกาศภาวะฉุกเฉินได้กลายเป็นอาวุธของรัฐบาลต่อมาอีกถึง ๒๐ ปี ในช่วงเวลาดังกล่าว มีประชาชนได้รับโทษจำคุกตลอดชีวิตจากโทษที่ได้ไปข้องเกี่ยวในเหตุการณ์ความรุนแรงที่ Pondoland และอีก ๗ คนได้รับโทษประหารชีวิต

ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. ๑๙๖๐ รัฐบาลได้ยุติการประกาศใช้สถานการณ์ฉุกเฉิน แต่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านยุทธวิธีและยุทธศาสตร์ในการ

ต่อต้านรัฐบาล เช่น การจัดตั้งกลุ่มใต้ดินที่ชื่อ African Resistance Movement ซึ่งมีสมาชิกจำนวนมากเป็นคนขาว ในเดือนตุลาคม ค.ศ. ๑๙๖๑ กลุ่มเคลื่อนไหวนี้ได้ออกมารณรงค์ไม่ให้มีการทำลายเป้าหมายที่เป็นมนุษย์ และในวันที่ ๑๖ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๖๑ ได้มีการจัดตั้งกลุ่ม Umkhon weSizwe (MK) ขึ้น โดยมีเป้าหมายที่การประกาศสงครามกับสาธารณรัฐสาธารณรัฐแอฟริกาใต้

อย่างไรก็ดี ตลอดช่วงระยะเวลา กว่า ๒ ทศวรรษ ตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๖๐-ปลายทศวรรษที่ ๑๙๗๐ นั้น กลุ่ม MK ไม่ได้มีเป้าหมายที่จะโจมตีประชาชนผู้บริสุทธิ์ แต่เป็นการโจมตีทางสัญลักษณ์หรือสถานที่สำคัญ โดย MK มีเป้าหมายว่า ต้องการดึงให้รัฐบาลและผู้สนับสนุนรัฐบาลเห็นความทุกข์ยาก ก่อนที่จะสลายเกินไป โดยไม่ได้มีเป้าหมายที่จะทำการปฏิวัติ

๑.๓.๒ การไม่ใช้ความรุนแรง

ในช่วงทศวรรษที่ ๑๙๘๐ เป็นต้นมา วิธีการต่อสู้ของฝ่ายต่อต้านรัฐบาลได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก โดย Khannenje (2007) ได้วิเคราะห์การแก้ไขความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรงของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ไว้ ๓ แนวทาง ซึ่งทำให้เห็นภาพของการต่อสู้ระหว่างคู่ขัดแย้งที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

(๑) การไม่ร่วมมือ (Non-Cooperation)

หนึ่งในวิธีการไม่ใช้ความรุนแรงในการต่อต้านนโยบายการกีดกันสีผิวคือ การไม่ร่วมมือกับรัฐบาล เช่น การคว่ำบาตร การนัดหยุดงาน โดยกลุ่มผู้ต่อต้านรัฐบาลนิยมใช้ยุทธวิธีเช่นนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตลอดช่วงต้นศตวรรษที่ ๑๙๘๐ ประกอบไปด้วยกลุ่มเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตย (Mass Democratic Movement) ซึ่งประกอบไปด้วยพันธมิตรกลุ่มต่างๆ ได้แก่ พรรค African National Congress (ANC),

The Congress of South African Trade Unions (COSATU), และ United Democratic Front (UDF) และกลุ่มการเมืองอื่นๆ ที่ต้องการล้มเลิกกฎหมายการกีดกันสีผิว การก่อตั้งขึ้นของกลุ่ม UDF ในปี ค.ศ. ๑๙๘๓ มีความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะกลุ่มผลประโยชน์ที่รวบรวมองค์กรต่างๆ มาได้ถึงกว่า ๗๐๐ องค์กร ซึ่งรวมถึงองค์กรภาคประชาชน สหภาพการค้า องค์กรศาสนา และองค์กรสตรีที่มีความคิดร่วมกันว่าจะต้องเลิกการกีดกันที่มาจากกีดกันทางสีผิวให้ได้ กลุ่มต่างๆ เหล่านี้สามารถประสานงานเพื่อให้มีการใช้วิธีการที่ไม่ใช้ความรุนแรงต่างๆ เช่น การคว่ำบาตรและนัดหยุดงาน Zunes (1999, อ้างใน Khannenje, 2007) ว่า กลุ่มสหภาพการค้าแห่งแอฟริกา (Africa Trade Unions (COSATU) สามารถรณรงค์เพื่อการต่อต้านการแบ่งแยกสีผิว ในปี ค.ศ. ๑๙๘๔ แรงงานกว่า ๘๐๐,๐๐๐ คนได้ร่วมกันนัดหยุดงาน และนักเรียนกว่า ๔๐๐,๐๐๐ คนคว่ำบาตรการเรียนในมหาวิทยาลัย ในปีถัดมารัฐบาลได้พยายามแก้ไขปัญหาด้วยการออกคำสั่งฉุกเฉิน แต่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ ในทางกลับกันได้ทำให้เกิดความไม่พอใจในการควบคุมฝูงชน ได้เพิ่มความขัดแย้งให้มากขึ้น โดยเฉพาะในปี ค.ศ. ๑๙๘๗ เพียงปีเดียวได้ประสบความสำเร็จในการนัดหยุดงานของคนงานรถไฟกว่า ๒ เดือนเป็นจำนวนกว่า ๒๐,๐๐๐ คน และสามารถให้คนงานเหมืองแร่กว่า ๓๔๐,๐๐๐ คนรวมตัวกันนัดหยุดงานเป็นระยะเวลากว่า ๓ สัปดาห์ และในปี ค.ศ. ๑๙๘๙ มีสถิติพบว่าแรงงานกว่า ๓,๐๐๐,๐๐๐ แรง/วัน ต้องสูญเสียไปจากความขัดแย้งในสาธารณรัฐแอฟริกาใต้

(๒) สถาบันทางเลือก

การสร้างสถาบันทางเลือกขึ้นมา เพื่อเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ต่างๆ ในสังคม นับได้ว่าเป็นจุดเด่นของความขัดแย้งในสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ประการหนึ่ง

เลยทีเดียว สืบเนื่องจากความล้มเหลวของสถาบันต่างๆ ในสังคมอันเป็นผลจากความล้มเหลวของการบริหารภาครัฐ ทำให้องค์กรต่างๆ ทั้งโรงเรียน ระบบสาธารณสุข ระบบสวัสดิการ และระบบเศรษฐกิจไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์กับคนส่วนใหญ่ จึงเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดสถาบันทางเลือกขึ้นมา เพื่ออุดช่องว่างที่สถาบันหลักในสังคมไม่อาจทำได้ สถาบันทางเลือกใหม่ที่เกิดขึ้น จึงเน้นการช่วยเหลือคนผิวดำโดยเฉพาะ Zunes (1999, อ้างใน Khannenje, 2007) ค้นพบว่า ได้มีความพยายามที่จะสถาปนาสถาบันทางเลือกเพื่อแก้ไขปัญหาทวิภาคีที่เกิดขึ้นในสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ โดยสถาบันที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวผิวดำแอฟริกัน ได้มีการบริหารงานโดยชาวแอฟริกันเอง เช่น คลินิกชุมชน สหกรณ์ ศูนย์การกระจายทรัพยากร ซึ่งเป็นสถาบันที่จัดตั้งขึ้นเองสำหรับคนผิวดำ เนื่องจากสถาบันการเมืองของรัฐไม่เพียงพอ และไม่มีขอบธรรมสำหรับคนผิวดำ การต่อต้านที่เกิดขึ้นในทศวรรษที่ ๑๙๘๐ ได้ทำให้กระบวนการบริหารงานของรัฐแทบจะล้มเหลว กลุ่ม the United Democratic Front ได้จัดตั้งขึ้นในปี ค.ศ. ๑๙๘๓ เพื่อที่จะต่อต้านข้อเสนอใหม่ของรัฐบาลในการจำกัดบทบาทของชาวอินเดียและคนผิวสีในรัฐสภา ในปี ค.ศ. ๑๙๘๗ กลุ่ม COSATU, UDF และอีก ๑๖ องค์กรได้รวมตัวกันเพื่อก่อตั้งขบวนการประชาธิปไตยของคนส่วนใหญ่ (Mass Democratic Movement-MDM) เพื่อต่อรองกับรัฐบาลและเพื่อช่วยเหลือคนดำซึ่งกันและกันเอง (Ottaway, 1992 อ้างใน Khannenje (2007) การมีสถาบันทางเลือกของคนผิวดำโดยเฉพาะขึ้นมาเป็นการสร้างความเข้มแข็งและความเป็นตัวของตัวเองให้กับคนผิวดำ ซึ่งทำให้รัฐบาลคนผิวขาวเริ่มอ่อนแอลงโดยเปรียบเทียบ เป็นหนึ่งในวิธีการที่บีบบังคับให้รัฐบาลผิวขาวต้องเจรจากับคนผิวดำโดยเต็มใจและปราศจากความขัดแย้ง

(๓) การต่อต้าน

ในช่วงต้นทศวรรษที่ ๑๙๘๐ องค์การศาสนา โดยเฉพาะ อาร์คิซอป เดสมอนด์ ตูตู (Desmond Tutu) ซึ่งได้แสดงออกอย่างมากในการต่อต้านการกีดกันสีผิว และการสนับสนุนการต่อต้านแบบไม่ใช้ความรุนแรง อาร์คิซอปเดสมอนด์เป็นผู้นำของคณะกรรมการคริสตศาสนาแห่งสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ (South African Council of Churches-SACC) ในปี ค.ศ. ๑๙๘๗ SACC ได้ประกาศข้อตกลงหนึ่งซึ่งตั้งคำถามต่อความชอบธรรมของรัฐบาลคนผิวขาว ซึ่งเป็นคนกลุ่มน้อย และเรียกร้องให้โบสถ์ที่เป็นสมาชิกให้ร่วมกันตั้งคำถามในการเชื่อฟังกฎหมายที่นำไปสู่การแบ่งแยกสีผิวด้วย ได้มีการสนับสนุนการคว่ำบาตรการปฏิเสธการจ่ายภาษี และการปฏิเสธการเข้าร่วมในการเกณฑ์ทหาร พระให้การยอมรับการแต่งงานข้ามเชื้อชาติ ซึ่งเป็นการปฏิเสธกฎหมายการห้ามแต่งงานข้ามเชื้อชาติ ที่ได้ถูกยกเลิกไปในปี ค.ศ. ๑๙๘๕ การเดินขบวนทั่วประเทศในปี ค.ศ. ๑๙๘๘ เพื่อการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความแตกต่างทางเชื้อชาติ ได้ปลุกให้นานาชาติและรัฐบาลเองหันมามองถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการเจรจา ในเดือนพฤศจิกายนปีเดียวกันนั้นเองที่รัฐบาลต้องออกมายอมรับ และปล่อยให้ ANC จัดการประชุมถึงกว่า ๗๐,๐๐๐ คนในสนามกีฬาแห่งหนึ่งเพื่อเรียกร้องให้มีการปล่อยตัวนักโทษการเมือง กระบวนการต่างๆ เหล่านี้พร้อมด้วยการกดดันจากนานาชาติได้สร้างแรงกดดันให้กับสภาพแวดล้อมทางการเมืองและทางเศรษฐกิจ จนในที่สุดได้นำไปสู่การเปิดโอกาสให้มีการเลือกตั้งหลากหลายเชื้อชาติในต้นทศวรรษที่ ๑๙๙๐ ในที่สุด

Lowenberg & Kaempfer (2001, อ้างใน Khannenje, 2007) ได้วิเคราะห์ว่า การคว่ำบาตรทาง

เศรษฐกิจที่เกิดจากการกีดกันทางสีผิวนั้นได้ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและการเมืองในประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ การต่อสู้เพื่อเสรีภาพและการกดดันที่มีต่อการกีดกันทางสีผิวนั้นทำให้การคว่ำบาตรจากทั้งในประเทศและนานาชาติเพิ่มขึ้นไปด้วย การนัดหยุดงานต่างๆ แม้ว่าจะทำให้คนผิวดำมีปัญหาทางเศรษฐกิจแต่ก็กระทบกับคนผิวขาวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การต่อต้านด้วยวิธีการต่างๆ ทำให้คนผิวดำไม่พึงพอใจ การคว่ำบาตรทำให้เกิดผลกระทบด้านบวกต่อกิจกรรมทางการเมืองของคนผิวดำ นโยบายการกีดกันสีผิวมีขึ้นเพื่อที่จะส่งเสริมการได้เปรียบทางเศรษฐกิจของคนผิวขาว แต่ในระยะยาวแล้วแนวคิดที่เห็นแก่ได้เช่นนี้กลับหันมาทำร้ายคนผิวขาวเสียเอง โดยนโยบายนี้ได้ทำให้เกิดผลกระทบด้านลบต่อเศรษฐกิจของพวกเขา และทำให้เกิดความไม่พอใจต่อคนผิวขาวมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งนี่คือสิ่งที่บ่อนทำลายนโยบายการกีดกันสีผิวเสียเอง

๒. สาระสำคัญของกฎหมายและกระบวนการที่ใช้ในการสร้างความปรองดอง

๒.๑ กฎหมายการสนับสนุนการสร้างควมสามัคคีและการปรองดองแห่งชาติ (ฉบับที่ ๓๔ ปี ค.ศ. ๑๙๙๕)

กฎหมายด้านการปรองดองของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้นั้น อยู่ในกฎหมาย “การสนับสนุนการสร้างควมสามัคคีและการปรองดองแห่งชาติ” (Promotion of National Unity and Reconciliation Act) (No. 34, 1995) กฎหมายฉบับนี้ เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นมาเพื่อนำไปสู่

กระบวนการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง^๑ และจัดตั้ง คณะกรรมการค้นหาความจริงและสร้างการปรองดอง (Truth and Reconciliation Commission) ที่มี ภารกิจในการสร้างความสมานฉันท์และยุติความ ขัดแย้งที่ยืดเยื้อยาวนานมาเป็นระยะเวลาาน โดยตั้ง อยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจซึ่งกันและกัน อันจะนำ ไปสู่การก้าวผ่านความขัดแย้งและความรุนแรงที่เคย เกิดขึ้นในอดีต โดยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

๒.๑.๑ วัตถุประสงค์

(ก) สืบสวนค้นหาความจริงเพื่อให้ได้ภาพ ที่สมบูรณ์แบบมากที่สุด เกี่ยวกับการละเมิดสิทธิ มนุษยชนที่เกิดขึ้นตั้งแต่วันที่ ๑ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๖๐ รวมทั้งสาเหตุและแรงบันดาลใจของผู้ที่ละเมิดสิทธิ ดังกล่าว

(ข) ให้ความช่วยเหลือต่อการให้อภัยโทษ แก่บุคคลที่ได้เปิดเผยข้อมูลที่จำเป็นต่อการค้นหา ความจริง

(ค) เปิดเผยผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อเหยื่อของ ความขัดแย้ง รวมถึงการเยียวยาฟื้นฟูเกียรติภูมิและ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ได้รับผลกระทบ

(ง) รวบรวมรายงานที่ให้รายละเอียดและข้อ ค้นพบทุกประการตั้งแต่ข้อ (ก) (ข) และ (ค) ตลอดจน การสร้างแนวทางป้องกันมิให้เกิดการละเมิดสิทธิ มนุษยชนเกิดขึ้นอีกครั้ง

๒.๑.๒ หน้าที่

(ก) อำนาจความสะดวกในการหาข้อมูลเกี่ยวกับ การละเมิดสิทธิมนุษยชนจำนวนมากซึ่งรวมถึงการ ละเมิดในรูปแบบต่างๆ การรวบรวมที่มา สาเหตุ บริบท ปัจจัย สภาพแวดล้อม แนวคิด และขอบเขต ของการละเมิดสิทธิมนุษยชน ตลอดจนรวบรวม รายงานบุคคล สถาบัน องค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การละเมิด และรวมถึงการตั้งคำถามว่าด้วยการละเมิด นั้นเป็นผลของการวางแผนของรัฐบาลบางส่วน หรือ รัฐบาลก่อนหน้านั้น หรือองค์กรใดๆ หรือสถาบัน การเมืองของรัฐ หรือเป็นวิธีการของกลุ่มผลประโยชน์ หรือบุคคล

(ข) ให้ความช่วยเหลือ หรือริเริ่มหรือให้ความ ร่วมมือในการรวบรวมข้อมูลและหลักฐานจากบุคคลใด ก็ตาม ซึ่งรวมถึงบุคคลที่อ้างว่าตนเองเป็นเหยื่อของการ ละเมิด หรือเป็นตัวแทนของเหยื่อ

(ค) ให้ความช่วยเหลือหรือให้การสนับสนุนเพื่อ ให้เกิดการอภัยโทษในกิจกรรมบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับ วัตถุประสงค์ทางการเมือง ผ่านการที่บุคคลใดบุคคล หนึ่งได้เปิดเผยความจริงทั้งหมดที่ตนมีและเกี่ยวข้อง กับความจริงนั้น โดยผู้ที่ได้รับการอภัยโทษจะต้องให้ รายละเอียดในแบบฟอร์มที่นำเสนอไปยังคณะกรรมการ นิรโทษกรรม โดยรายละเอียดที่เกี่ยวกับการสารภาพ จะได้รับการเผยแพร่โดยสื่อสาธารณะ

^๑ อารัมภบทของกฎหมายดังกล่าว ได้กล่าวถึงหน้าที่และวัตถุประสงค์ของคณะกรรมการดังกล่าวดังต่อไปนี้... “การสืบสวนและ สร้างภาพที่สมบูรณ์แบบที่สุดเท่าที่จะทำได้ เกี่ยวกับสาเหตุและผลของการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นตั้งแต่วันที่ ๑ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๖๐ จนกระทั่งถึงวันที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ ไม่ว่าจะเกิดขึ้นในหรือนอกสาธารณรัฐ เริ่มต้นจากความขัดแย้งในอดีต จนถึงผล ที่เกิดขึ้นกับเหยื่อของความรุนแรง การให้อภัยโทษต่อบุคคลที่เปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายนี้ ด้วยวัตถุประสงค์ทางการเมืองตลอดช่วงเวลาของความขัดแย้ง เพื่อที่จะให้โอกาสเหยื่อจากเหตุการณ์ได้เชื่อมโยงความรุนแรง การสร้างมาตรฐานเพื่อการให้คำชดเชย การทำให้เป็นเหมือนเดิม การฟื้นฟู และการนำเกียรติยศและชื่อเสียงของประชาชน และ เหยื่อผู้ได้รับความรุนแรงจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนกลับคืนมา เป็นการรายงานให้ชาติทราบถึงการละเมิดเหยื่อ ส่วนการให้ คำแนะนำมีวัตถุประสงค์เพื่อไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนเกิดขึ้นอีก ด้วยเหตุนี้ จึงนำไปสู่การจัดตั้งคณะกรรมการค้นหา ความจริงและการปรองดอง ซึ่งประกอบไปด้วย คณะกรรมการว่าด้วยการละเมิดสิทธิมนุษยชน คณะกรรมการว่าด้วยการนิรโทษ กรรม และคณะกรรมการว่าด้วยการเยียวยาและทำให้เป็นเหมือนเดิม..”

(ง) จัดทำและนำเสนอรายงานที่ประกอบไปด้วย กิจกรรมและข้อค้นพบต่างๆ ที่มีพื้นฐานอยู่ที่ความจริง และข้อมูล และหลักฐานต่างๆ

(ฉ) ให้คำแนะนำต่อประธานาธิบดีในเรื่องที่เกี่ยวกับนโยบายที่ควรจะมีหรือมาตรฐานที่เกี่ยวกับการเยียวยาหรือฟื้นฟูซึ่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเหยื่อผู้ได้รับความรุนแรง

(ช) ให้คำแนะนำต่อรัฐมนตรีในเรื่องที่เกี่ยวกับการพัฒนาวิธีการปกป้องพยานตามวัตถุประสงค์ของรัฐธรรมนูญฉบับนี้

(ฅ) ให้คำแนะนำต่อประธานาธิบดีเกี่ยวกับการจัดตั้งสถาบันเพื่อการสร้างสังคมที่มั่นคงและยุติธรรม และมาตรฐานทางสถาบัน การบริหาร และกระบวนการนิติบัญญัติที่จะป้องกันมิให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนขึ้นได้อีกในอนาคต

๒.๑.๓ อำนาจ

อำนาจของคณะกรรมการเพื่อการค้นหาความจริงฯ ประกอบไปด้วย อำนาจบริหารและอำนาจในการสอบสวนสืบสวน โดยมีอำนาจบริหารที่จะแต่งตั้งคณะกรรมการ (committee) หรือคณะอนุกรรมการ (sub-committee) เพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามหน้าที่ที่รับผิดชอบ รวมทั้งการตั้งสถานที่เพื่อจัดตั้งหน่วยงานที่เหมาะสม และอำนาจบริหารงานต่างๆ เช่น การจ้างงาน หรือการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรในหน่วยงาน นอกจากนี้ยังมีอำนาจที่จะให้คำแนะนำหรือวิธีการที่คณะกรรมการสามารถใช้ อำนาจหรือข้อมูลต่างๆ การรับรายงานต่างๆ เป็นต้น นอกจากนี้ยังทำงานกับรัฐมนตรีผ่านช่องทางทางการทูตเพื่อรับข้อมูลจากต่างประเทศ และทำสัญญากับบุคคลหรือหน่วยงานใดๆ ของรัฐ เพื่อที่จะใช้ประโยชน์จากสิ่งอำนวยความสะดวก หรือขอบุคลากรมาช่วยราชการ

และสามารถจัดการประชุมได้ทั้งภายในและภายนอกประเทศ และสามารถริเริ่มตรวจสอบหรือสอบสวนบุคคลใดๆ หรือการหายตัวไปของบุคคลหรือกลุ่มใดๆ ก็ได้

๒.๑.๔ การได้มาซึ่งตำแหน่ง

ในส่วนของธรรมนูญของคณะกรรมการซึ่งเป็นการวางโครงสร้างหน้าที่และกรอบการดำเนินงานนั้น กำหนดไว้ว่า คณะกรรมการประกอบไปด้วยบุคคลมากกว่า ๑๑ คนแต่ไม่เกิน ๑๗ คนซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากประธานาธิบดีโดยได้รับความเห็นจากรัฐมนตรี โดยสมาชิกของคณะกรรมการจะต้องเป็นที่ประจักษ์ว่าไม่มีฝักฝ่าย และไม่มีตำแหน่งหรือการยอมรับทางการเมืองในระดับสูง และจะต้องมีสมาชิกไม่เกิน ๒ คนที่ไม่ได้มีสัญชาติสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ประธานาธิบดีจะเป็นผู้แต่งตั้งประธานและรองประธานของคณะกรรมการ

สมาชิกของคณะกรรมการสามารถอยู่ได้ในตำแหน่งได้จวบจนได้ลงนามจดหมายลาออกจากตำแหน่งต่อประธานาธิบดี หรือประธานาธิบดีสามารถถอดถอนสมาชิกที่มีความประพฤติไม่เหมาะสม หรือขาดความรู้ความสามารถ โดยได้รับการตัดสินใจจากคณะกรรมการร่วม จากการร้องขอของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือรัฐสภา

หากสมาชิกของคณะกรรมการคนใดเสียชีวิตหรือลาออกจากตำแหน่ง เป็นหน้าที่ของประธานาธิบดีที่จะปรึกษาหารือกับรัฐมนตรีในการหาสมาชิกคนใหม่เพื่อมาทดแทนตำแหน่งเก่า

ในการแต่งตั้งสมาชิกของคณะกรรมการนั้น จะต้องมีการบันทึกและตีพิมพ์รายชื่อของคณะกรรมการทั้งหมดในสื่อสาธารณะ

๒.๑.๕ การสอบสวนการละเมิดสิทธิมนุษยชน

คณะกรรมการว่าด้วยการละเมิดสิทธิมนุษยชน เป็นคณะกรรมการ (committee) ซึ่งตั้งขึ้นภายใต้ คณะกรรมการค้นหาความจริง (commission) โดยมี อำนาจหน้าที่โดยตรงในการสืบสวนค้นหาความจริง เพื่อให้ได้ภาพที่สมบูรณ์แบบมากที่สุด เกี่ยวกับการ ละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นตั้งแต่วันที่ ๑ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๖๐ รวมทั้งสาเหตุและแรงบันดาลใจของผู้ที่ ละเมิดสิทธิดังกล่าว ตลอดจนการจัดการในการให้ อกภัยโทษแก่บุคคลที่ได้เปิดเผยข้อมูลที่เป็นต่อ การ ค้นหาความจริง ทั้งนี้ รวมถึงการเปิดเผยผลกระทบที่ เกิดขึ้นต่อเหยื่อของความขัดแย้ง รวมถึงการเยียวยา ฟันฟูเกียรติภูมิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ได้รับ ผลกระทบ และรวบรวมรายงานที่ให้รายละเอียดและ ข้อค้นพบ ตลอดจนการสร้างแนวทางป้องกันมิให้การ ละเมิดสิทธิมนุษยชนเกิดขึ้นอีกครั้ง

หากคณะกรรมการค้นพบว่ามีการละเมิดสิทธิ มนุษยชนจริง และค้นพบบุคคลผู้ซึ่งตกเป็นเหยื่อของ การกระทำดังกล่าว คณะกรรมการชุดนี้จะได้นำเรื่อง เข้าสู่คณะกรรมการว่าด้วยการฟันฟูและเยียวยา เป็นการต่อไป

๒.๑.๖ กระบวนการและกลไกในการให้ อกภัยโทษ

คณะกรรมการค้นหาความจริงฯ ได้ตั้ง คณะกรรมการย่อยขึ้นมาอีกชุดหนึ่งคือ คณะกรรมการ เพื่อการอกภัยโทษ ซึ่งประกอบไปด้วยประธานกรรมการ และรองประธานที่มีความเหมาะสม ทั้งนี้ต้องเป็น คนสัญชาติสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ และเป็นตัวแทนที่ไ้ รับความเชื่อถือของสังคม ทั้งนี้ประธานาธิบดีจะไ้ แต่งตั้งประธานกรรมการและรองประธาน โดยไ้รับ ความเห็นจากคณะกรรมการค้นหาความจริงฯ

ส่วนสมาชิกของอื่นๆ ของคณะกรรมการอกภัยโทษนั้น มาจากคณะกรรมการค้นหาความจริงฯ จำนวน อย่างน้อย ๓ คน ประธานกรรมการอกภัยโทษ สามารถ แต่งตั้งอนุกรรมการและประธานอนุกรรมการ ผู้ซึ่งทำ หน้าที่เป็นผู้พิพากษาในการให้อกภัยโทษ

๒.๑.๗ วิธีการขออกภัยโทษ

ผู้ที่ต้องการขออกภัยโทษตามกฎหมายฉบับนี้ คือ ผู้ที่กระทำความรุนแรงต่างๆ ซึ่งรวมถึงการละเมิดสิทธิ มนุษยชนต่างๆ การใช้ความรุนแรงต่างๆ ที่ทำไปโดยมี วัตถุประสงค์ทางการเมืองเป็นแรงผลักดัน ผู้ที่จะ ขออกภัยโทษจะต้องส่งใบแบบฟอร์มใบสมัครถึง คณะกรรมการค้นหาความจริงฯ ภายในระยะเวลา ๑๒ เดือนนับตั้งแต่มีการประกาศจัดตั้งคณะกรรมการ โดยคณะกรรมการจะเลือกพิจารณาบุคคลที่กำลังถูก คุมขังอยู่ก่อน และจะกำหนดมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับ การขออกภัยโทษต่างๆ โดยปรึกษากับรัฐมนตรีที่ทำงาน เกี่ยวกับงานราชทัณฑ์ โดยอาจจะเรียกขอข้อมูล เพิ่มเติมจากผู้ส่งใบสมัคร หรือมีการสืบสวนอื่นๆ ทั้งนี้ หลังจากไ้มีการสืบสวนแล้ว คณะกรรมการอาจ จะแจ้งให้ผู้สมัครทราบถึงผลของการยื่นขออกภัยโทษ

กฎหมายฉบับนี้ไ้ระบุไว้ว่า ผู้ที่จะไ้รับโอกาส ในการนิรโทษกรรมไ้แก่ผู้ที่มีกิจกรรมเกี่ยวข้องกับ วัตถุประสงค์ทางการเมือง เช่น สมาชิกหรือผู้สนับสนุน กลุ่มกระบวนกรที่เป็นที่รู้จักทั่วไป หรือขบวนการปลด ปลดปล่อยต่างๆ ที่มีวัตถุประสงค์ในการต่อต้านรัฐหรือ องค์การการเมืองหรือขบวนการปลดปล่อยอื่น หรือ เจ้าหน้าที่หรือลูกจ้างของรัฐบาลใดๆ ไม่ว่าจะเป็นภาค พลเรือนหรือภาคความมั่นคง หรือผู้ไ้กระทำการที่ เกี่ยวข้องกับการรัฐประหารที่เคยเกิดขึ้นมาแล้วทั้งหมด

อย่างไรก็ตาม ไม่ได้มีการกำหนดหรือให้ คำจำกัดความไว้ว่า “วัตถุประสงค์ทางการเมือง” นั้น

คืออะไรบ้าง แต่เปิดโอกาสให้กับการตีความที่วากิจกรรรมต่างๆ ที่จะกล่าวได้ว่ามีวัตถุประสงค์ทางการเมืองนั้น จะต้องดูที่วัตถุประสงค์ในการกระทำ หรือบริบทของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น การลุกฮือทางการเมือง ความรุนแรง และการปราบปราม เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำจัดศัตรูทางการเมืองที่เป็นฝ่ายตรงข้าม ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สินของรัฐ เจ้าหน้าที่หรือทรัพย์สินของเอกชน หรือบุคคลธรรมดาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจ หรือมีอิทธิพลต่อการกระทำของอีกฝ่ายหนึ่งที่อยู่ตรงข้ามตนหรือไม่ ทั้งนี้การประกาศการอภัยโทษให้คนใดคนหนึ่ง จะต้องมีการเปิดเผยตีพิมพ์ในสื่อมวลชนอย่างกว้างขวาง โดยใส่ชื่อและนามสกุลเต็มของผู้ที่ได้รับการอภัยโทษ ซึ่งผู้ที่ได้รับการนิโทษกรรมจะไม่ต้องรับโทษใดๆ ทางอาญา และผู้ที่ไม่ได้รับการพิจารณาอภัยโทษ คณะกรรมการเพื่อการอภัยโทษจะต้องแจ้งให้กับบุคคลที่ขออภัยโทษ บุคคลที่เกี่ยวข้อง และคณะกรรมการค้นหาความจริงฯ โดยเร็วที่สุดที่จะเป็นไปได้

๓. ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการสร้างความปรองดอง

๓.๑ กรอบคิดในการสร้างความปรองดอง

แม้ว่าประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้จะมีประวัติศาสตร์ของความไม่ยุติธรรมทางเชื้อชาติ และ

การละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรง แต่สาธารณรัฐแอฟริกาใต้สามารถผ่านกระบวนการขั้นตอนของการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางเชื้อชาติและชาติพันธุ์จนประสบความสำเร็จ รากฐานของการสร้างความปรองดองในสาธารณรัฐแอฟริกาใต้มาจาก สัตยาเคราะห์ (Satyagraha) หรือการค้นหาความจริง อันเป็นเมล็ดพันธุ์ของสันติวิธี ที่มหาตมะ คานธีได้เข้ามาหว่านไว้ตั้งแต่ปี ๑๙๐๖ เพื่อให้สาธารณรัฐแอฟริกาใต้ต่อสู้กับความไม่ยุติธรรมด้วยสันติวิธี^๒ สัตยาเคราะห์คือพลังที่เกิดจากความจริงและความรัก (Gandhi, 1977 อ้างใน Vora&Vora, (2004)) คำว่า สัตยาเคราะห์เป็นการสมาสคำในภาษาสันสกฤตที่แปลว่า “ความจริง” และ “การตามหา” ซึ่งเป็นคำที่ใช้อธิบายความคิดในการปฏิบัติด้วยหลักการอหิงสา โดยหลักการอหิงสานั้นจะสำเร็จลงได้ ในจิตใจต้องมีการพัฒนาสันติภาพ หรือมีความมุ่งมั่นที่จะให้มีการประนีประนอมเกิดขึ้นได้จริงเสียก่อน ในสาธารณรัฐแอฟริกาใต้นั้น “ไม่ต้องมีคำขอโทษ แต่ขอให้พูดความจริง”

ปัญหาการกีดกันสีผิวเป็นปัญหาความขัดแย้งทางวัฒนธรรม ซึ่งได้ดำเนินมาว่าห้าสิบปี จนกระทั่งได้มีการปล่อยตัวนายเนลสัน เมนเดลา (Nelson Mandela) ผู้นำพรรคสภาแห่งชาติแอฟริกา (African National Congress: ANC) ซึ่งเป็นหัวหน้าฝ่ายต่อต้านรัฐบาลผิวขาวในวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๙๐ ภายหลังกการถูกคุมขังเป็นระยะเวลาถึง ๒๗ ปี หลังจาก

^๒ มหาตมะ คานธี ได้เดินทางไปประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้เมื่อปี ค.ศ. ๑๘๙๓ เพื่อปฏิบัติหน้าที่เป็นทนายความ ขณะที่อยู่ในประเทศนั้น คานธีได้เห็นชาวมิวดำในสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ซึ่งรวมทั้งคนอินเดียด้วยที่ได้รับการดูถูกเหยียดหยามจากชาวมิวดำ คานธีจึงได้เข้าต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิมนุษยชนของชนผิวสี แต่ในระยะแรกการเรียกร้องยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร จนกระทั่งคานธีเดินทางออกนอกประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้และกลับเข้าไปใหม่อีกครั้งพร้อมครอบครัวในปี ค.ศ. ๑๘๙๖ หลังจากกลับไปที่นั่น สาธารณรัฐแอฟริกาใต้ได้เกิดปัญหาสงครามบัวร์ (Boer war) ในครั้งนั้นคานธีได้รวบรวมคนอินเดียขึ้นเพื่อไปเป็นอาสาสมัครช่วยฝ่ายอังกฤษ หลังจากนั้นคานธีและครอบครัวได้เดินทางกลับประเทศอินเดีย และเดินทางกลับมายังสาธารณรัฐแอฟริกาใต้อีกครั้ง แต่ในครั้งนี้ได้พบปัญหาที่รัฐบาลอังกฤษที่ปกครองรัฐ Transvaal ในประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ได้ออกพระราชกฤษฎีกาฉบับหนึ่งซึ่งเป็นการลดสิทธิของชาวอินเดียในรัฐนั้น คานธีจึงได้เรียกร้องให้คนอินเดียรวมตัวกันต่อสู้เพื่อไม่ยอมปฏิบัติตามกฎหมายที่ไม่เป็นธรรม คานธีเรียกวิธีดังกล่าวว่า “สัตยาเคราะห์” ในที่สุดทำให้คานธีและชาวอินเดียบางส่วนโดนจับและถูกตัดสินจำคุกเป็นระยะเวลา ๒ เดือน หลังจากนั้นนักสู้ด้วยวิธีสัตยาเคราะห์ ได้ถูกคุมขังมากขึ้นเรื่อยๆ จนในที่สุดรัฐบาลจึงยอมเจรจา และยกเลิกพระราชกฤษฎีกาฉบับดังกล่าว

นั้นอีก ๒๐ ปี ต่อมาสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ได้เคลื่อนตัวเข้าสู่ยุคใหม่ การปล่อยตัวเนลสัน เมนเดลา จึงกลายเป็นสัญลักษณ์แห่งความร่วมมือร่วมใจของชาวสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ที่จะอยู่ร่วมกันภายใต้ความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ซึ่งหลังจากได้รับการปล่อยตัว นายเนลสัน เมนเดลา ได้รับเลือกตั้งให้เป็นประธานาธิบดีของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ในปี ๑๙๙๔ จนถึงปี ๑๙๙๙ ซึ่งการเลือกตั้งในครั้งนั้นถือเป็นการเลือกตั้งภายใต้ระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนอย่างสมบูรณ์แบบเป็นครั้งแรกของประเทศ ตลอดสมัยของการดำรงตำแหน่งของนายเนลสัน เมนเดลา จึงถือเป็นช่วงเวลาสำคัญที่ทำให้เกิดสันติภาพในสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ นายเนลสัน เมนเดลา มีนโยบายอย่างชัดเจนในการสนับสนุนความสมานฉันท์ และช่วยให้เกิดประชาธิปไตยแบบหลายเชื้อชาติขึ้นในสาธารณรัฐแอฟริกาใต้เป็นผลสำเร็จ เขาได้รับการยกย่องอย่างสูงในประชาคมโลก ในฐานะผู้นำที่ยึดมั่นในหลักการของสันติภาพ และได้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพในปี ๑๙๙๓ และในวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ของทุกปี ซึ่งเป็นวันคล้ายวันเกิดของนายเนลสัน เมนเดลา สหประชาชาติยังได้กำหนดให้เป็นวัน “Mandela Day” เพื่อระลึกถึงคุณงามความดีของนายเนลสัน เมนเดลา ที่มีต่อเสรีภาพของโลก

๓.๑.๑ การไม่ใช้ความรุนแรง

จากการศึกษาลักษณะพิเศษของความขัดแย้งในสาธารณรัฐแอฟริกาใต้นั้น ทำให้พบว่าแม้กระทั่งก่อนที่ จะมีกระบวนการสานเสวนาเพื่อแก้ไขปัญหา นั้น ทางคู่ขัดแย้งนิยมใช้วิธีการที่ไม่ใช้ความรุนแรงมากกว่าวิธีการเผชิญหน้าซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นวิธีการที่แตกต่างจากการประเทศอื่นที่มีปัญหาคล้ายคลึงกัน เช่น อิสราเอล หรือยุโรปสมัยก่อนสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง สาเหตุที่ทำให้ความขัดแย้งในสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ได้รับการแก้ไขด้วยวิธีการที่เน้นการไม่ใช้ความรุนแรง

เกิดขึ้นด้วยปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม โดยคนผิวขาวกลุ่มน้อยที่เป็นผู้ปกครองนั้นต้องพึ่งพิงคนผิวดำ ซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตหลักของประเทศ การต่อต้านด้วยวิธีการต่างๆ จึงไม่ใช้ความรุนแรง เช่น การนัดหยุดงาน เป็นต้น

สถานะของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การกดขี่ที่เกิดขึ้นอย่างยาวนาน และการที่สถาบันในสังคมไม่ทำงานเพื่อคนกลุ่มใหญ่ ทำให้เกิดช่องว่างจนกระทั่งสถาบันทางสังคมของคนผิวดำถือกำเนิดขึ้นมาเอง และทวีความเข้มแข็งโดยธรรมชาติ เกิดเป็นสถานะไร้รัฐแต่ไม่ได้เป็นอนาธิปไตย เพราะการที่รัฐบาลคนผิวขาวไม่ได้ช่วยคนผิวดำนั้นไม่ได้ทำให้เกิดความล้มเหลวของรัฐ แต่ทำให้เกิดสถาบันคู่ขนานที่ทำหน้าที่ทดแทนรัฐ ซึ่งเป็นสถานะแวดล้อมที่เป็นปัจจัยหลักที่ดึงให้ทุกฝ่ายของสังคมต้องหันมามองซึ่งกันและกัน เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง

การต่อต้านนโยบายแบ่งแยกสีผิวโดยไม่ใช้ความรุนแรง เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้รัฐบาลชนกลุ่มน้อยต้องหันกลับมาคุยกับประชาชนกลุ่มใหญ่ และได้ผลักดันให้คนผิวดำที่เป็นพวกสายกลางหรือไม่นิยมการกดขี่ของรัฐบาล สนับสนุนให้เกิดการเจรจามากขึ้น

๓.๑.๒ การได้รับความสนับสนุนจากอารยประเทศ

ในระดับระหว่างประเทศแล้ว นโยบายการแบ่งแยกสีผิวของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ได้ทำให้เกิดการต่อต้านอย่างมากจากประเทศอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งตั้งแต่ช่วงกลางทศวรรษที่ ๑๙๘๐ เป็นต้นมา กลุ่มการเมืองในประเทศต่างๆ ซึ่งประกอบไปด้วยสหภาพแรงงาน โบสถ์ นักเรียน และองค์กรทางการเมืองฝ่ายซ้ายในหลายๆ ประเทศ ได้กระทำการคว่ำบาตรรัฐบาลสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ที่สนับสนุน

การกีดกันสีผิว ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มต่อต้านการกีดกันสีผิวได้ใช้วิธีการที่ไม่ใช้ความรุนแรง จึงทำให้นานาประเทศรู้สึกเห็นใจคนผิวดำมากกว่ารัฐบาลผิวขาวที่ไม่ยุติธรรม

ประเทศหลายๆ ประเทศทั่วโลก จึงได้กระทำการทุกวิถีทางที่จะแสดงออกให้เห็นถึงความไม่พอใจในนโยบายกีดกันสีผิวที่สาธารณรัฐแอฟริกาใต้มีต่อประชาชนผิวดำ ตั้งแต่การคว่ำบาตรการแข่งขันกีฬาต่างๆ การไม่ร่วมลงทุนหรือติดต่อทางธุรกิจ หรือแม้แต่การค้ากับประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพที่สุดในการกดดันรัฐบาลคนผิวขาวให้ต้องปรับตัวเองเพื่อการสร้างความร่วมมือกับประชาชนชาวผิวดำ Lowenberg & Kaempfer (2001, อ้างใน Khannenje, 2007) ได้ใช้ตัวแบบทางเลือกสาธารณะ (public choice) ในการนำมาวิเคราะห์ผลกระทบทางการเมืองต่อการปฏิเสศการมาลงทุนในสาธารณรัฐแอฟริกาใต้จากปัญหาการแบ่งแยกสีผิว พวกเขาค้นพบว่า การแข่งขันทางการเงิน ไม่ว่าจะในความหมายอย่างกว้างหรือแคบ ก่อให้เกิดผลกระทบค่อนข้างมาก Lowenberg & Kaempfer (2001, อ้างใน Khannenje, 2007) ได้เสนอว่า การประกาศของธนาคารใหญ่ ๆ ในปี ๑๙๘๕ว่าจะไม่มีการผ่อนผันให้กับหนี้สินต่างๆ ของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้เมื่อครบกำหนดชำระนั้น เป็นปัจจัยเร่งที่ทำให้รัฐบาลคนผิวขาวต้องหันหน้ามาทบทวนตัวเองว่าจะอยู่ในสภาพความขัดแย้งนี้ต่อไป หรือจะมีการสร้างแนวทางเพื่อความร่วมมือต่อไป การไม่ยอมให้ผ่อนผัน หรือการไม่ยอมให้สาธารณรัฐแอฟริกาใต้มีช่องทางในการกู้ยืมเงินนั้นทำให้รัฐบาลของคนผิวขาวจะต้องใช้นโยบายที่เพิ่มการส่งออก อันจะนำไปสู่การเพิ่มของเงินทุนสำรองแห่งชาติและเพื่อนำไปใช้หนี้ แต่กระนั้นการส่งออกของรัฐบาลสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ก็ประสบปัญหาจากการคว่ำบาตรทางการค้า โดยหลายๆ ประเทศในโลก

ปฏิเสศการนำเข้าสินค้าต่างๆ ของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ในกรณีนี้รัฐบาลจึงต้องเปลี่ยนวิธีมาหารายได้จากการเพิ่มอัตราภาษีภายในประเทศ ดังนั้นจึงกลายเป็นว่ารัฐบาลต้องเก็บภาษีในอัตราสูงเพื่อที่จะคงนโยบายการกีดกันสีผิวให้ได้ นอกจากนี้การขาดแคลนเงินลงทุนจากต่างประเทศยังได้ทำให้สินทรัพย์ต่างๆ ในสาธารณรัฐแอฟริกาใต้มีราคาปัญหาทางเศรษฐกิจคือปัจจัยเร่งรัดที่สำคัญให้รัฐบาลผิวขาวตัดสินใจทางเลือกที่จะต้องเปิดประตูคุยกับประชาชนผิวดำ

๓.๒ กระบวนการในการสร้างความปรองดอง

ไม้อาจจะหลีกเลี่ยงได้ที่จะกล่าวว่า จุดเริ่มแรกของการเจรจากัน ระหว่างรัฐบาลคนผิวขาวและประชาชนผิวดำก็คือ การตกลงกันว่า จะสร้างประชาธิปไตยที่ยั่งยืนในสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ได้อย่างไร ผ่านการมองภาพอนาคตร่วมกัน ทั้งสองฝ่ายมองว่าจะต้องมีการสร้างความปรองดองผ่านกระบวนการค้นหาความจริง ซึ่งในข้อตกลงนั้น มีปัญหาสำคัญที่สุดและต้องตกลงกันให้ได้ก่อนที่จะมีการตกลงข้ออื่นๆ ก็คือ จะต้องมีการนิรโทษกรรมหรือกระบวนการอภัยโทษ เนื่องจากความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสาธารณรัฐแอฟริกาใต้นั้น มีมาอย่างยืดเยื้อยาวนาน และตั้งอยู่บนพื้นฐานของความหวาดกลัวซึ่งกันและกัน โดยรัฐบาลคนผิวขาว (National Party) กล่าวว่า หากพรรค ANC ซึ่งได้รับการสนับสนุนโดยประชาชนคนผิวดำซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ สามารถเป็นรัฐบาลปกครองประเทศแล้ว รัฐบาลที่มาจากพรรค ANC จะจัดการขั้นเด็ดขาดกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ กลุ่มการเมือง ที่เคยใช้ความรุนแรงกับการต่อต้านการกีดกันสีผิว กล่าวโดยสั้นๆ คือ รัฐบาลคนผิวขาวกลัวว่าจะถูกแก้แค้นในภายหลัง คำถามเรื่องนี้เป็นประเด็นที่สำคัญที่สุดที่ทำให้มีการเจรจาดำเนินต่อมาหลังจากการประชุมที่มองเฟลอร์ (Mont Fleur) เนื่องจากรัฐบาลคนผิวขาวต้องการลด

ความเสี่ยงที่การใช้อำนาจรัฐในช่วงเวลาแห่งการกีดกัน สีมิวจะได้รับการลงโทษด้วยวิธีการต่างๆ ที่ตนเองได้ ทำการละเมิดสิทธิมนุษยชนตลอดระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา (Hendricks, 1999)

การประชุมที่มองเฟลอร์ ในปี ค.ศ. ๑๙๙๑-๑๙๙๒ นั้น ถือว่าเป็นกระบวนการสำคัญที่ทำให้เกิดการปรองดองเพราะในช่วงของความขัดแย้งอย่างรุนแรงนั้น กระบวนการดังกล่าวได้นำประชาชนจากหลากหลายกลุ่มให้เข้ามาพูดคุยร่วมกัน มามองภาพอนาคตร่วมกัน มาคิดร่วมกันว่าต้องการให้ประเทศชาติมีอนาคตเช่นไร

การประชุมที่มองเฟลอร์เกิดขึ้นในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๙๐ เมื่อเนลสัน แมนเดลาได้รับการปล่อยตัว จากคุก พร้อมด้วยองค์กรต่างๆ ที่เคยเป็นองค์กรที่ผิดกฎหมาย เช่น African National Congress (ANC), Pan African Congress (PAC), South African Communist Party (SACP) ได้รับการยอมรับให้เป็น องค์กรที่ถูกกฎหมาย จนกระทั่งถึงเดือนเมษายน ค.ศ. ๑๙๙๔ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ทุกเชื้อชาติในแอฟริกา สามารถเข้าสู่กระบวนการเลือกตั้งได้ ในช่วงปี ค.ศ. ๑๙๙๒-๑๙๙๔ นั้น กล่าวได้ว่าได้มีการประชุมเกิดขึ้น หลายสิบครั้ง ซึ่งได้สร้างโครงสร้างที่รวบรวมผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียหลากหลายภาคส่วน เช่น พรรคการเมือง องค์กรเอกชน องค์กรของรัฐ สมาคมวิชาชีพ สหภาพ การค้า กลุ่มธุรกิจ ฯลฯ เพื่อที่จะสร้างแนวทางใหม่ใน ประเด็นที่พวกเขาสนใจ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการ ศึกษา การเคหะ นโยบายเศรษฐกิจ การร่างรัฐธรรมนูญ และอีกหลากหลายประเด็น ซึ่งการร่วมประชุมนั้นมีทั้ง ในลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งมองเฟลอร์นั้นเป็นการสัมมนาในแบบหนึ่งที่ใช้ วิธีการที่เรียกว่า การฉายภาพอนาคตร่วมกัน (Scenario methodology) ดำเนินการโดยนักจำลองสถานการณ์ ชื่อ นาย อัดัม คาเฮน (Adam Kahane)

วัตถุประสงค์ของมองเฟลอร์นั้น ไม่ได้ต้องการ ค้นหาความจริง แต่เป็นการปรึกษาหารือกันว่า เราจะ สร้างอนาคตร่วมกันได้อย่างไร โครงการนี้เกิดขึ้นโดย นำกลุ่มที่มีความแตกต่างหลากหลายกันถึง ๒๒ คน ที่ประกอบไปด้วยนักการเมือง นักกิจกรรมสังคม นักวิชาการ และนักธุรกิจ ซึ่งมีความคิดเห็นทาง การเมืองและอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่าง หลากหลายกัน เพื่อที่จะเข้ามาร่วมกันวิเคราะห์ ถกเถียงกันว่า อะไรจะเกิดขึ้นกับประเทศของพวกเขา ในสิบปีต่อมา ซึ่งในการร่วมกันวิเคราะห์ถกเถียงกัน เป็นระยะเวลา ๓ วันที่ศูนย์การประชุมมองเฟลอร์ นอกเมืองเคปทาวน์นั้น ผู้เข้าร่วมประชุมได้ตกลงร่วมกันว่าแอฟริกาใต้ในอีก ๑๐ ปีถัดมานั้นอนาคตของ แอฟริกาใต้จะเป็นไปในรูปแบบใด ซึ่งในวงสนทนานั้น ได้สรุปว่าภาพอนาคตอาจจะออกมาใน ๔ รูปแบบคือ

- นกกระจอกเทศ (Ostrich) ที่มุดหัวไปใน ฟืนทราย คือภาพอนาคตที่การแก้ไข ปัญหา ความขัดแย้งไม่ประสบความสำเร็จ ประเทศ จมอยู่กับความขัดแย้งต่อไป เปรียบเทียบได้ กับนกกระจอกเทศที่มุดหัวลงไปในพื้นดิน โดยไม่สนใจโลกภายนอก
- เป็ดง่อย (Lame Duck) คืออนาคตที่คู่ขัดแย้ง เริ่มหันหน้ามาคุยกันอย่างช้าๆ และไม่มีการ ตัดสินใจที่เกิดประสิทธิภาพ เปรียบเทียบได้ กับเป็ดที่บาดเจ็บ ไม่พร้อมจะบินหรือทำอะไร ได้เลย
- อิคาร์ส (Icarus) คืออนาคตที่เกิดขึ้นอย่าง รวดเร็ว รัฐบาลคนผิวดำได้รับชัยชนะ แต่ไม่ ยั่งยืน มีการใช้นโยบายประชานิยม เปรียบ เสมือนวีรบุรุษอิคาร์สในเทพนิยายกรีก ที่แม้มี ปีกก็เป็นปีกที่ทำมาจากขี้ผึ้ง เมื่อบินขึ้นไปบน ฟ้าก็ถูกความร้อนของแสงอาทิตย์เผาผลาญ ให้ละลายและตกลงมาอย่างรวดเร็ว

- นกฟลามิงโก (Flamingo) คือนโยบายที่ยั่งยืน และประเทศมีอัตราการเติบโตอย่างทั่วถึง และมีประชาธิปไตย เปรียบเทียบกับ นกฟลามิงโกที่โฉบบินร่วมกัน ซึ่งเป็นภาพอนาคตที่ทุกฝ่ายคาดหวังว่าต้องการให้เป็น เพราะเป็นสิ่งที่ดีที่สุดที่จะสามารถนำพาความสงบสุขมาสู่แอฟริกาได้อย่างยั่งยืน

การร่วมกันวิเคราะห์พิจารณาเพื่อสร้างภาพอนาคตของกลุ่มอิทธิพลฝ่ายต่างๆ เป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการเปิดใจรับฟังความเห็น และเคารพความเห็นของฝ่ายตรงข้าม ทำให้กลุ่มที่เคยมีประเด็นขัดแย้งกันมาพูดคุยกัน มองเห็นเป้าหมายที่ต้องการร่วมกัน และยังคงเห็นอนาคตที่ตนเองไม่ต้องการร่วมกันด้วย เป็นสิ่งที่ช่วยทำให้ความขัดแย้งบรรเทาลงได้ในที่สุด

คณะกรรมการเพื่อการค้นหาความจริง ฯ ได้ถือกำเนิดมาจากกระบวนการนี้ ร่วมกับการเจรจารวมขอมกันระหว่างรัฐบาลกิดกันสีผิว (The national Party) กับกลุ่ม ANC ซึ่งเป็นกลุ่มกระบวนการของคนผิวดำ โดยรัฐบาลผิวขาวได้ระบุชัดเจนว่า การเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตยจะไม่เกิดขึ้น หากไม่มีการพิจารณาให้การนิรโทษกรรมเป็นส่วนหนึ่งของข้อตกลงที่กำลังจะเกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้ในประเด็นของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ การอภัยโทษให้แก่ผู้ใช้ความรุนแรงหรือผู้ที่อยู่เบื้องหลังความรุนแรงในการต่อต้านการกิดกันสีผิว กลายเป็นสิ่งที่สำคัญมากในการเจรจาดังกล่าว และถูกรวมไว้ในรัฐธรรมนูญด้วย นับว่าเป็นองค์กรที่ถูกสร้างขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นในชาติอย่างแท้จริง การให้อภัยโทษ ถูกจัดทำขึ้นมาเพื่อสร้างความปรองดองและความสามัคคีของคนในชาติ รัฐธรรมนูญได้รับการตราขึ้นมาเพื่อให้อภัยแก่อาชญากรรมของรัฐ และการละเมิดสิทธิมนุษยชนครั้งใหญ่ การประกาศใช้กฎหมาย

“National Unity and Reconciliation Act No. 34 (1995) ได้รับการลงนามโดยประธานาธิบดีเนลสัน เมนเดลา ในวันที่ ๑๙ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๙๙๕

แม้ว่ากฎหมายฉบับนี้จะยกเลิกกฎหมายก่อนหน้าที่เกี่ยวข้องกับการชดเชยหรือการให้การอภัยโทษทั้งหมดที่ผ่านมา แต่ก็ได้กำหนดว่า การนิรโทษกรรมที่ได้เกิดขึ้นแล้วยังใช้การได้อยู่ คณะกรรมการค้นหาความจริงและการปรองดองที่มีอาร์คบีชอป เดสมอนด์ ตูตู เป็นประธาน ได้รับการจัดตั้งขึ้นจากข้อกำหนดในกฎหมายฉบับนี้ โดยได้อธิบายวัตถุประสงค์ไว้ว่า “เพื่อสนับสนุนให้เกิดความสามัคคีและให้เกิดความปรองดอง เพื่อที่จะผ่านความขัดแย้งและการแบ่งแยกในอดีตไปให้ได้”

สิ่งที่น่าสนใจที่สุดคือ ประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ได้ผ่านกระบวนการดังกล่าวโดยไม่มีมีการแก้แค้นซึ่งกันและกันได้อย่างไร คำตอบก็คือ การให้เกียรติและการให้อภัย การให้เกียรติกระทำได้จาก การค้นหาความจริง ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นพร้อมๆ กับกระบวนการอภัยโทษ คือ การให้อภัยโทษไม่ได้เป็นการให้อภัยโทษทั่วไปหรือปราศจากเงื่อนไข แต่จะให้อภัยโทษแก่คนที่ให้ความจริงทั้งหมดที่ถูกต้อง โดยรายงานสิ่งที่ตนเองทำตามความเป็นจริง และมีการตีพิมพ์คำสารภาพนั้นในสื่อมวลชน ทั้งนี้กลไกและขั้นตอนของการให้อภัยโทษได้ถูกระบุไว้ในบทที่ ๔ ของกฎหมายฉบับนี้ ซึ่งได้ให้ข้อกำหนดไว้เกี่ยวกับให้อภัยโทษของคณะกรรมการอภัยโทษ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากประธานาธิบดี โดยผู้พิพากษาและผู้ประกอบวิชาชีพด้านกฎหมาย กรรมการชุดนี้มีอิสระพอสมควรจากคณะกรรมการค้นหาความจริงฯ ที่รายงานโดยตรงสู่ประธานาธิบดี ตามกฎหมายฉบับนี้ กำหนดไว้ว่า การได้รับการอภัยโทษนั้นจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อเป็นการกระทำที่มีวัตถุประสงค์ทางการเมือง

เท่านั้น แม้ว่าจะไม่ได้มีการระบุไว้อย่างชัดเจนว่าจะไรคือสิ่งที่เรียกได้ว่าเป็น “วัตถุประสงค์ทางการเมือง” ทั้งนี้เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้มีการ “ตีความ” อย่างกว้างขวาง

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเจรจาได้อีกประการหนึ่งคือ การที่ผู้นำของกลุ่ม ANC ได้ยอมรับการเจรจาและยอมรับที่จะใช้การนิรโทษกรรมเป็นเครื่องมือหนึ่งในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง เช่น ประธานคณะกรรมการค้นหาความจริง ฯ Desmond Tutu (1996, in Hendricks, 1999) ได้ให้ความเห็นว่า การนิรโทษกรรมเป็นองค์ประกอบที่ขาดไม่ได้สำหรับการเจรจารอมชอม Boraime (1996 in Hendricks, 1999) กล่าวว่า การอภัยโทษคือราคาที่เราจะต้องยอมจ่ายเพื่อให้เกิดสันติภาพและเสถียรภาพ หากการเจรจาไม่ประสบความสำเร็จ เราจะต้องอยู่ในความขัดแย้งต่อไปและการละเมิดสิทธิมนุษยชนจะต้องเพิ่มมากขึ้น Wilhelm Verwoed (1997 in Hendricks, 1999) กล่าวว่า นิรโทษกรรมคือค่าใช้จ่ายที่เราจะต้องเสียให้กับการได้มาซึ่งสันติภาพ ซึ่งเป็นสิ่งที่เราจะได้ประโยชน์ร่วมกันจากการเจรจา ซึ่งจะนำไปสู่ประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ที่เป็นประชาธิปไตยในปี ค.ศ. ๑๙๙๔ ความคิดเหล่านี้มองการนิรโทษกรรมเป็นสิ่งจำเป็นที่จะนำมาสู่สันติภาพ และการสร้างประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้

๔. บทสรุปกับกรณีการสร้าง ความปรองดองในสังคมไทย

๔.๑ บทสรุปจากกรณีศึกษาความขัดแย้งใน สาธารณรัฐแอฟริกาใต้

จากวัตถุประสงค์ของบทความนี้ที่ต้องการค้นหาว่า ได้มีกระบวนการใดเกิดขึ้นในบริบทแบบใด

ที่นำมาสู่การเจรจาปรองดอง และการค้นหาปัจจัยที่ทำให้คู่ขัดแย้งในสาธารณรัฐแอฟริกาใต้สามารถอยู่ร่วมกันได้สำเร็จนั้นพบว่า

๑) เงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ สังคม และเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ที่นำมาสู่ความปรองดอง

จากการวิเคราะห์กรณีศึกษาของประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ทำให้ค้นพบว่า “ในความขัดแย้งทางการเมืองนั้น เงื่อนไขสำคัญที่นำมาสู่การปรองดองได้คือ การลดการใช้ความรุนแรง และการเจรจาเนื่องจากปัญหาในแอฟริกาใต้เป็นปัญหาเชิงการเมืองซึ่งจะต้องแก้ไขปัญหาด้วยกระบวนการทางการเมืองไม่ใช่การแก้ไขด้วยการใช้วิธีการทางปกครองหรือวิธีการที่ใช้ความรุนแรง” นั้นหมายถึงการเจรจา ต่อรองและการใช้สถาบันทางการเมืองเพื่อสร้างแนวทางในการตกลงใจร่วมกัน

กรณีศึกษาของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ เป็นสิ่งที่ย้ำว่า ทฤษฎีการไม่ใช้ความรุนแรงเท่านั้นที่จะสามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้ การไม่ใช้ความรุนแรงเท่านั้นที่จะเปิดโอกาสให้คู่ขัดแย้งเห็นว่ามีหนทางในการเจรจาเพื่อแก้ไขปัญหาห้วงกัน ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ย้อนกลับไปในยุค ค.ศ. ๑๙๖๐ นั้นจะเห็นได้ว่า เป็นยุคที่รัฐบาลคนผิวขาวได้ใช้ความรุนแรงต่อคนผิวดำ โดยออกนโยบายและกฎหมายหลากหลายประการเพื่อกีดกันสีผิว ซึ่งตามมาด้วยการตอบโต้การกีดกันสีผิวโดยการใช้ความรุนแรงในยุค ค.ศ. ๑๙๗๐ ซึ่งได้พิสูจน์ตลอดช่วงทศวรรษดังกล่าวแล้วว่า การใช้ความรุนแรงเพื่อตอบโต้การใช้ความรุนแรงไม่ใช่วิธีที่สามารถแก้ไขปัญหาได้ และนำมาสู่การต่อต้านแบบไม่ใช้ความรุนแรงในช่วงทศวรรษที่ ๑๙๘๐

การต่อต้านโดยไม่ใช้ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในยุค ๑๙๘๐ ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่าง

มหาศาลต่อการเผชิญหน้ากันทั้งสองฝ่าย การที่คนผิวดำไม่ได้ใช้ความรุนแรงในการตอบโต้กับคนผิวขาว ทำให้กลุ่มกระบวนการของคนผิวดำได้รับการยอมรับในระดับโลก สถาบันต่างๆ และนโยบายสาธารณะ เช่น สถาบันการเมือง การสาธารณสุข และการศึกษา ที่คนผิวขาวได้ผลิตขึ้นมาเพื่อตอบสนองแต่คนผิวขาวก็ตกอยู่ในสภาพชะงักงัน โดยได้เกิดสถาบันทางเลือกขึ้นมาใหม่สำหรับคนผิวดำโดยเฉพาะ ทำให้คนผิวดำพึ่งพาอาศัยคนผิวขาวลดน้อยลง นอกจากนี้แรงผลักดันของนานาชาติ ที่เกิดจากการลดความรุนแรงของสงครามเย็น ทำให้นานาชาติหันมาให้ความสำคัญกับสิทธิมนุษยชนมากขึ้น ฝ่ายคนผิวขาวจึงอยู่ในภาวะเสียเปรียบลงเรื่อยๆ การที่รัฐบาลคนผิวขาวถูกตีกรอบจากบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปเช่นนี้ล้อมกรอบรอบด้าน จึงนำมาสู่การจบของการเจรจาได้ในที่สุด

๒) ปัจจัยใดที่ทำให้คู่ขัดแย้งในสาธารณรัฐแอฟริกาใต้สามารถอยู่ร่วมกันได้สำเร็จ

ปัจจัยที่ทำให้คู่ขัดแย้งในแอฟริกาใต้สามารถอยู่ร่วมกันได้สำเร็จภายหลังจากการเจรจา อยู่ที่การได้รับเกียรติ การชดเชย และการป้องกันไม่ให้ความขัดแย้งเกิดขึ้นอีก อยู่ที่การรับประกันว่าจะไม่มีการแก้แค้นซึ่งกันและกัน ดังที่ได้ระบุไว้ในกฎหมาย “การสนับสนุนการสร้างความสามัคคีและการปรองดองแห่งชาติ” (Promotion of National Unity and Reconciliation Act” (No. 34, 1995) กฎหมายฉบับนี้ เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นมาเพื่อนำไปสู่กระบวนการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ทั้งนี้จึงกล่าวได้ว่า ปัจจัยสามประการที่ทำให้คู่ขัดแย้งในสาธารณรัฐแอฟริกาใต้สามารถอยู่ร่วมกันได้สำเร็จอย่างยั่งยืนนั้น ประกอบไปด้วย “การให้ความจริง, การให้อภัย และการชดเชย”

ปัจจัยข้อแรกได้แก่ การให้ความจริง อยู่บนพื้นฐานของการไต่สวน การสืบสวน เพื่อที่จะสร้างภาพ

ที่สมบูรณ์แบบที่สุดเท่าที่จะทำได้ เกี่ยวกับสาเหตุ ที่นำไปสู่การละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นตั้งแต่วันที่ ๑ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๖๐ จนกระทั่งถึงวันที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ ไม่ว่าจะเกิดขึ้นในหรือนอกสาธารณรัฐ ตลอดจนศึกษาหาความจริงที่เป็นผลกระทบทั้งหมดที่เกิดขึ้นกับเหยื่อของความรุนแรง

ปัจจัยข้อที่สองได้แก่ การให้อภัยโทษที่อยู่บนพื้นฐานของ “เงื่อนไข” ที่สำคัญคือ ต้องเป็นบุคคลที่เปิดเผยมูลซึ่งนำไปสู่ความจริง และต้องเป็นบุคคลหรือหน่วยงาน หรือองค์กร ทั้งภาครัฐ และภาคประชาชน ที่กระทำการทั้งหมดโดยมีแรงผลักดันจาก “วัตถุประสงค์ทางการเมือง” โดยผู้ขออภัยโทษต้องพิสูจน์ให้ได้ว่า การกระทำของตนนั้นมีแรงจูงใจจากวัตถุประสงค์ทางการเมือง ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่ปัจจัยข้อที่สามซึ่งเป็นข้อสุดท้ายคือ ให้ออกสหายจากเหตุการณ์ได้เชื่อมโยงความรุนแรง การสร้างมาตรฐานเพื่อการให้ค่าชดเชย การทำให้เป็นเหมือนเดิม การฟื้นฟู และการนำเกียรติยศและชื่อเสียงของประชาชน และเหยื่อผู้ได้รับความรุนแรงจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนกลับคืนมา เป็นการรายงานให้ชาติทราบถึงการละเมิดเหยื่อส่วนการให้คำแนะนำมีวัตถุประสงค์เพื่อไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนเกิดขึ้นอีก ด้วยเหตุนี้ จึงนำไปสู่การจัดตั้งคณะกรรมการค้นหาความจริงและการปรองดอง ซึ่งประกอบไปด้วย คณะกรรมการว่าด้วยการละเมิดสิทธิมนุษยชน คณะกรรมการว่าด้วยการนิรโทษกรรม และคณะกรรมการว่าด้วยการเยียวยา และทำให้เป็นเหมือนเดิม

๔.๒ การนำวิธีการของแอฟริกาใต้มาสร้างความปรองดองในสังคมไทย

แม้ความขัดแย้งของแอฟริกาใต้และประเทศไทย จะมีรายละเอียดที่แตกต่างกันไปตามธรรมชาติของความขัดแย้ง แต่ก็มิควรร่วมบางประการอันนำมาซึ่งข้อเสนอต่อแนวทางในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของ

คนในชาติ

ในระยะสั้น ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีความจำเป็น ต้องจัดการเลยคือการตกลงร่วมกันว่า จะต้องใช้ **อำนาจรัฐบนหลักนิติธรรมอย่างเสมอภาค** โดยไม่ล่วงละเมิดสิทธิมนุษยชน และให้ความเคารพในศักดิ์ศรีของมนุษย์ทุกคน แม้จะมีความแตกต่างในด้านอัตลักษณ์ วิถีชีวิต ความเชื่อ หรืออุดมการณ์ทางการเมืองก็ตาม ทุกคนต้องอยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกันโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติให้เกิดความรู้สึกไม่เป็นธรรม รวมทั้งการ ขจัดพฤติกรรมสองมาตรฐานในสังคม นอกจากนี้ **ยังต้องมีการริเริ่มและส่งเสริมกระบวนการพูดคุย (Peace Talk) อย่างจริงจังและต่อเนื่องกับกลุ่มบุคคลที่อาจมีความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากรัฐบาล** โดยเริ่มต้นจากส่วนที่ต้องการจะใช้สันติวิธีในการแก้ไขปัญหา อีกทั้งต้องเปิดโอกาสให้ภาคส่วนอื่นๆ นอกเหนือจากภาครัฐที่สามารถเข้าถึงกลุ่มบุคคลเหล่านี้ ได้ดำเนินการพูดคุยควบคู่กันไปด้วย รัฐต้องไม่ปิดกั้นทางเลือกและโอกาสของประเทศชาติในการเข้าถึงกลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐ และในขณะเดียวกันก็ต้องไม่มององค์กรที่แสดงความปรารถนาดีที่จะสนับสนุนหรืออำนวยความสะดวก (Facilitate) ในกระบวนการนี้ว่า เป็นศัตรูหรือเป็นภัยต่อความมั่นคง เนื่องจากกระบวนการพูดคุยนี้มีใช้การเจรจาต่อรองกับรัฐ (Negotiation) แต่อย่างไร หากแต่เป็นขั้นตอนเบื้องต้นในการสร้างบรรยากาศที่จะเอื้อต่อการแก้ไขความขัดแย้งด้วยสันติวิธีต่อไป การจัดให้มีพื้นที่ปลอดภัยสำหรับการใช้สันติวิธีนี้จะเป็นการจำกัดพื้นที่การใช้ความรุนแรงให้เหลือน้อยที่สุดไปโดยปริยาย โดยมีต้องใช้การสู้รบทางการทหารมากเกินไปจนความจำเป็น ทั้งนี้ เพื่อลดหรือขจัดเงื่อนไขทางการเมืองและสังคมที่จะถูกกลุ่มบุคคลใดกลุ่มบุคคลหนึ่งนำไป **อ้างความชอบธรรมในการใช้ความรุนแรง** ที่ผ่านมา แม้ภาครัฐจะพยายามป้องกันมิให้มีการละเมิดสิทธิ

มนุษยชนหรือมีการกระทำใดๆ ที่กระทบต่อความรู้สึกของประชาชน แต่ก็ต้องยอมรับว่ามีเจ้าหน้าที่รัฐบางส่วนที่ยังมีความเชื่อที่คลาดเคลื่อนว่าสันติวิธีเป็นอุปสรรคต่อการแก้ไขปัญหา จึงมุ่งเน้นการสถาปนาอำนาจและความมั่นคงของรัฐมากกว่าการเสริมสร้างความมั่นคงของประชาชนและชุมชน ประเด็นสำคัญคือ เมื่อมีการละเมิดกฎหมายขึ้นแล้ว ก็จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเร่งรัดนำตัวผู้กระทำผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม โดยไม่ให้เกิดความล่าช้า ขจัดวัฒนธรรมการไม่ต้องรับผิดชอบ (Culture of Impunity) และเปิดเผยความจริงให้สาธารณชนได้รับทราบ ไม่ว่าจะป็นกรณีตกใบหรือการชุมนุมของคนเสื้อแดง เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อป้องกันมิให้การกระทำผิดกฎหมายต่างๆ ที่เกิดขึ้นถูกนำมาอ้างซ้ำแล้วซ้ำเล่าโดยกลุ่มผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับรัฐที่อาศัยบาดแผลเป็นเชื้อไฟในการปลุกเร้าและหล่อเลี้ยงวงจรความรุนแรงต่อไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

ในระยะกลาง ต้องมีการแก้ไขปัญหาที่เป็นเชื้อให้กับความขัดแย้งในประเทศอย่างแท้จริง โดยการ **แก้ไขปัญหาทุจริตและปราบปรามกลุ่มอิทธิพลธุรกิจผิดกฎหมายอย่างจริงจัง** ซึ่งรวมไปถึงพฤติกรรมการผูกขาดทางเศรษฐกิจของกลุ่มคนที่ใช้ประโยชน์จากอำนาจรัฐต่างๆ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย และประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม นอกจากนี้ยังต้องมีการ **กำหนดนโยบายเพื่อแก้ไขความเหลื่อมล้ำในสังคม** โดยผลของโลกาภิวัตน์และระบบทุนนิยมโลก ทำให้การพัฒนาประเทศไทยซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจโลกกระจุกตัวอยู่เฉพาะบางภาคการผลิตและบางพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงสามารถตอบสนองกำไรใน ระบบทุนนิยม แต่การแทรกแซงจากภาครัฐด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การสนับสนุนภาคการเกษตร หรือมาตรการอื่นๆ เช่น การเพิ่มอัตราภาษีสินค้านำเข้าเพื่อช่วยเหลือภาคการเกษตร เป็นเรื่องที่ต้องระดมการค้าโลกที่มุ่งต่อการค้าเสรี เช่นเดียวกันกับที่หากจะเลือกการลด

การสนับสนุนภาคอุตสาหกรรมของประเทศก็เป็นสิ่ง
 ุคครั้งความสามารถในการแข่งขันของประเทศในระบบ
 โลกซึ่งเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้เช่นกัน ด้วยเหตุนี้รัฐจึง
 ต้องเร่งศึกษาอย่างจริงจังถึงวิธีการที่จะสามารถแก้ไข
 ความเหลื่อมล้ำด้วยการให้บริการภาครัฐขั้น
 พื้นฐานอย่างเท่าเทียมกัน และการส่งเสริมนโยบาย
 สวัสดิการเพื่อประชาชน มุ่งแก้ไขปัญหาคายากจน
 และการไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรของคนยากจน
 การขาดโอกาสในการศึกษา การสาธารณสุข และ
 แหล่งเงินกู้ที่มีเหตุผล โดยนโยบายของรัฐที่มุ่งสู่การ
 เป็นรัฐสวัสดิการนี้จะต้องเป็นนโยบายที่มีเหตุผล ไม่ใช่
 เป็นนโยบายประชานิยมเพื่อหวังผลทางการเมือง สร้าง
 ชุมชนที่อยู่บนรากฐานของการ “แบ่งปัน” มิใช่การ
 “แก่งแย่งแข่งขัน” ซึ่งเป็นการลดความเครียดและ
 ความกดดันจากปัญหาเศรษฐกิจ อันเป็นสาเหตุหนึ่ง
 ของการเกิดความขัดแย้งทางการเมืองและการใช้ความ
 รุนแรงอย่างต่อเนื่องในปัจจุบัน

นอกจากการขจัดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ
 แล้ว ประเด็นด้านการเมืองต้องมีการกระจายอำนาจ
 โดยการปรับโครงสร้างทางการเมืองที่เอื้อต่อการมี
 ส่วนร่วมของประชาชนในระดับที่ประชาชนรู้สึกว่ามี
 อำนาจในการปกครองดูแลตัวเองอย่างแท้จริง เพื่อ
 เป็นการแก้ไขปัญหาคายากจนของประเทศโดยการ
 เปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางอำนาจและโครงสร้างทาง
 เศรษฐกิจ ต้องเปิดโครงสร้างทางอำนาจให้มากขึ้นทั้ง
 ในทางการเมืองและทางเศรษฐกิจ โดยการส่งเสริมการ
 มีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยการกระจายโอกาสให้
 ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วมทางการเมือง
 และการบริหารมากขึ้น เพื่อให้ประชาชนกลุ่มต่างๆ
 มีโอกาสแสวงหาทางเลือกและการตัดสินใจต่างๆ
 เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน
 ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควรเข้าร่วมในกระบวนการมี
 ส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มจนกระทั่งถึงการติดตามและ

ประเมินผล และเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งผลต่อ
 ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน รวมทั้งมีการนำความ
 คิดดังกล่าวไปประกอบการพิจารณากำหนดนโยบาย
 และการตัดสินใจของรัฐ เกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่อง
 ต่างๆ รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากรของชุมชนและ
 ของชาติ ซึ่งไม่ใช่แค่การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

ทั้งนี้ จะต้องมีการส่งเสริมการให้ข้อมูลแก่
 ประชาชน การรับฟังความคิดเห็น ให้คำแนะนำปรึกษา
 ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ รวมถึงลดถึงการควบคุม
 โดยตรงจากประชาชน ซึ่งนอกจากจะช่วยให้การ
 ตัดสินใจของผู้เสนอโครงการหรือรัฐบาลมีความ
 รอบคอบ และสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของ
 ประชาชนมากยิ่งขึ้นแล้ว ยังเป็นการควบคุมการบริ
 งานของรัฐบาลให้มีความโปร่งใส (Transparency)
 ตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชน
 (Responsiveness) และมีความรับผิดชอบหรือ
 สามารถตอบคำถามของประชาชน (Accountability)
 ได้อีกด้วย ซึ่งเท่ากับเป็นการส่งเสริมการปกครอง
 ระบอบประชาธิปไตยให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยการ
 ปรับโครงสร้างเพื่อกระจายอำนาจดังกล่าว ถือเป็น
 การเปิดพื้นที่ทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญต่อการ
 เปลี่ยนแปลงในเชิงนโยบายและการปฏิบัติในกิจกรรม
 หรือโครงการต่างๆ อย่างแท้จริง มิใช่เป็นเพียงการให้
 ประชาชนมีส่วนร่วมในลักษณะของการเข้าร่วมแสดง
 ความคิดเห็นโดยทั่วไปผ่านเวทีการสนทนาเท่านั้น

ในระยะยาว ต้องมีการเสริมสร้างความเข้าใจ
 ในสันติวิธีและการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างแ
 ลังคมใหญ่และผู้เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาคาย
 ากจน โดยมุ่งเน้นการสื่อสารสังคมเพื่อปรับกระบวน
 ทัศน์การทำงานและมุมมองต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ
 โดยผลักดันให้เป็นวาระแห่งชาติให้ภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง
 มุ่งหาแนวทางการแก้ไขความขัดแย้งด้วยการพูดคุย

เจรจาโดยไม่ใช้ความรุนแรง เปิดพื้นที่สาธารณะให้แต่ละฝ่ายได้แสดงความคิดเห็น ความต้องการ ก่อนที่ความคับข้องใจจะระเบิดออกมาเป็นความรุนแรง โดยทุกฝ่ายยึดมั่นผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ไม่ใช่อำนาจที่มีอยู่ไปในทางที่สร้างความขัดแย้งมากยิ่งขึ้น ตลอดจนเสริมสร้างวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยมุ่งเน้นการสร้างทัศนคติที่ยอมรับความแตกต่างหลากหลายไม่ว่าจะเป็นทางความคิด ความเชื่อชาติพันธุ์ หรือวัฒนธรรมอย่างสนิทใจ ซึ่งการยอมรับความแตกต่างนี้ถือเป็นวิธีคิดพื้นฐานที่สำคัญอย่างยิ่งของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้ เพื่อสร้างสังคมที่ยอมรับความแตกต่างทั้งในด้านอัตลักษณ์วิถีชีวิต และความคิดของคนในสังคมและสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุขด้วยความเข้าใจซึ่งกันและกัน

ด้วยสภาพโครงสร้างอำนาจของสังคมไทยที่ฝังรากลึกอยู่ภายใต้ระบบอุปถัมภ์ แม้ประเทศไทยจะมีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างมาก แต่ความคิดเรื่องระบบอุปถัมภ์ยังกระจายอยู่ในมโนคติของคนไทย ในแง่หนึ่งนั้น ระบบอุปถัมภ์สร้างสถาบันการเมืองแบบเหลื่อมล้ำต่ำสูง ซึ่งเป็นอุปสรรคขัดขวางต่อระบอบประชาธิปไตย จึงต้องมีการเสริมสร้างวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยการเสริมสร้างความรู้

ด้านพลเมือง (Civic Education) แก่ประชาชน เพื่อส่งเสริมคุณสมบัติที่เป็นแก่นแท้ของวัฒนธรรมพลเมือง (Civic Virtue) โดยผ่านหลักสูตรการศึกษาและผ่านการเรียนรู้จากสถาบันการเมือง เพื่อสร้างพลเมืองที่จะเป็นพลังในแนวราบโดยผ่านกลุ่มการเรียนรู้ทางการเมืองในรูปแบบไม่เป็นการรวมกลุ่มชมรมและองค์กร การส่งเสริมกลไกการตรวจสอบผู้มีอำนาจทางการเมืองด้วยระบบคุณธรรมจริยธรรม

กระบวนการสร้างสันติสุขในสังคมจะต้องดำเนินไปโดยเร็วและต่อเนื่อง บนพื้นฐานของการยึดมั่นในความจริง (Truth) มีความมุ่งมั่น (Willingness) และความจริงใจ (Sincerity) โดยเน้นการเปิดพื้นที่ปลอดภัยให้ทุกๆ ฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนทุกกลุ่มยอมรับฟังและให้น้ำหนักอย่างแท้จริงกับทุกๆ เสียงหรือข้อเรียกร้อง แม้เสียงนั้นจะแตกต่างไปจากของรัฐก็ตาม เพื่อที่จะลดเงื่อนไขเก่า ไม่สร้างเงื่อนไขใหม่ป้องกันไม่ให้มีเชื้อไฟให้กลุ่มบุคคลบางกลุ่มนำไปขยายผลในการสร้างความรุนแรงต่อไป

ด้วยบรรยากาศของการทำงานร่วมกันดังกล่าวนี้จะเป็นกุญแจดอกสำคัญในการเปิดประตูไปสู่ปลายทางสันติภาพที่ยั่งยืนในประเทศไทย อันเป็นจุดหมายที่ทุกฝ่ายเห็นพ้องต้องกันที่สุดในที่สุด

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กรุณา กุศลาสัย. ๒๕๒๕. **ชีวประวัติของข้าพเจ้า โดยมหัทธมะ คานธี**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ เคล็ดไทย จำกัด.

ฝ่ายการวิจัยนโยบายเศรษฐกิจส่วนรวม สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย. ๒๕๓๖. **เศรษฐกิจไทยบนเส้นทางของความแตกต่าง**. จาก <http://www.tdri.or.th/download/reports/published/m25.pdf>

ภาษาอังกฤษ

Borain, A. 1996. in Henrick, F. 1999. **Alternative and Adjuncts to Criminal Prosecutions**. Paper Delivered at the conference on Justice in Cataclysm: Criminal Tribunals in the Wake of Mass Violence, Brussel Belgium.

Broeckaert, Logan. "A Triumph of the New South Africa Over the Old: "Heritage and Nation-Building in Post-Aparthied South Africa, 1994-1999". A thesis Submitted to the McGill University, k Canada.

Circa. 1994. "Pros and Cons of General Amnesty". In **Traces of Truth**. Accessed on 21 November, 2011. From http://truth.wvl.wits.ac.za/doc_page?did=1020&li=cat.

Henrick, F. 1999. "Amnesty and justice in post-aparthied SA: How not to construct a democratic normative framework". In **Traces of Truth**. Accessed on 21 November, 2011. From http://truth.wvl.wits.ac.za/doc_page?did=1225&li=cat.

Khannenje Hassan. 2007. "Between Johannesburg and Jerusalem: A comparative Analysis of Non-Violence As A Strategy For Political Change; The Case of Apartheid South Africa and the Occupied Territories of Palestine/Israel". A thesis Submitted to the McAnulty College and Graduate Schol of Liberal Arts, Duquesne Universtiy.

Lowenberg A.D., & Kaempfer, W. 2001. **The Origin and Demise of South African Apartheid. A Public Choice Analysis**. Ann Arbor: The University of Michigan Press.

Ramaphosa Cyril. 1996. "Swards into Ploughshares: The Challenge of Effective Governance in a Democratic South Africa". **International Journal of Public Sector Management**, Vol. 9, No. 1

Schock, K. 2005. **Unarmed Insurrections: People Power Movements in Non-Democracies**. Minneapolis: University of Minnesota Press.

- Tutu, D. 1996. Henrick, F. 1999. Letter to the Sunday Times (of South Africa) 4 December 1996.
- Verwoed, W. 1997. Henrick, F. 1999. Justice After Apartheid? Relecting on the South African Truth and Reconciliation Commission. Paper delivered at the fifth International Conference on Ethic and Development, Madras, India.
- Zunes, S. 1999. The Role of Non-Violence Action in the Downfall of Aparthied. **The Journal of Modern African Studies**, 37 (1).